

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1967

İÇİNDEKİLER :

Gelenek ve Görenekler	Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU
Bulgurlu Köyü	, Aydın OY
Zanaat Pirlisinin Hindlilerle İlişkisi	Mesut KOMAN
Bahar Bayramı	Vehbi Cem AŞKUN
Yozgat'ta Congolos	Hasan ÖZBAŞ
"Çizmeden Yukarı Çıkma"	Mithat Şakir ALTAN
Mevlevilikte Aynın Mukabelesi	Mehmet ÖNDER
Bir Masal : Horoz Masalı	Doç. Dr. Şükrü ELÇİN
Folklorcularımız : Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu Z. Fahri Ali Rıza ÖNDER	
Kayseri Pastırmacılığı, Çemen ve Boyacılık	Mehmet Ali KÂĞITÇI
Akçakese Folkloru	Osman SAYGI
Suzan Koldaş ve Türk Giysili Bebekleri	İhsan HİNÇER
Bayan Garrich Scott'un Bebekleri	Janet MARCH - PENNEY
Kurşun Dökme	Dr. Muammer Kemal ÖZERGIN
Naldöken'de Kurban Bayramı	Rıza YETİŞEN
Çamşıklı Bölgesinde Kısıyarısı	Ali Rıza YALÇIN

SAYI : 212

KURUŞ : 100

65

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

1967 YILINDA

15
milyon

HER YERDE HER ZAMAN

ZİRAAT
BANKASI

(Basın : 20133 — A — 10362 — 26)

64

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1967

İÇİNDEKİLER:

Gelenek ve Görenekler	Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU
Bulgurlu Köyü	Aydın OY
Zanaat Pirleri'nin Hindlilerle İlişkisi	Mesut ROMAN
Bahar Bayramı	Vehbi Cem AŞKUN
Yozgat'ta Congolos	Hasan ÜZBAŞ
"Çizmeden Yukarı Çıkma"	Mihdat Şakir ALTAN
Mevlevilikte Ayin Mukabelesi	Mehmet ÖNDER
Bir Masal : Horoz Masalı	Doç. Dr. Sükrü ELÇİN
Folklorlarımız : Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu Z. Fahri Ali Rıza ÖNDER	
Kayseri Pastırmacılığı, Çemen ve Boyacılık	Mehmet Ali RÂĞITCI
Akçakese Folkloru	Osman ŞAYGI
Suzan Koldaş ve Türk Glyslil Bebekleri	İhsan HİNÇER
Bayan Garrich Scott'un Bebekleri	Janet MARCH - PENNEY
Kurşun Dökme	Dr. Muammer Kemal ÜZERGIN
Naldöken'de Kurban Bayramı	Rıza YETİŞEN
Çamşıklı Bölgesinde Kıyyarısı	Ali Rıza YALÇIN

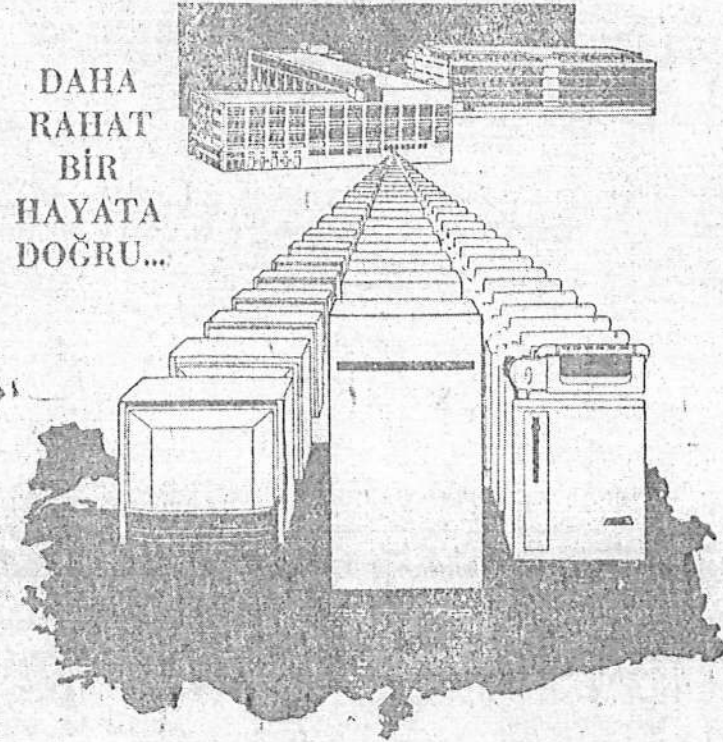
SAYI : 212

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalat sayesinde sağlanan
uygun fiyatlar,

ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

(Yeni Ajans : 1292 — 27)

66

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 212

MART 1967

YIL : 18 — CİLT : 10

Gelenek ve Görenekler

Yazan : Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU

Bilim ile uğraşanların, gerçekten bilim adamı olanların ilk işi, inceleme konusu olarak ele aldıkları olayların tanımını bilmek, ya da yapmaktır. Tanımı bilinmeyen, yapılamayan olaylar tarafsız objektif olarak incelenemezler. Karışıklık bilimin en büyük düşmanıdır. Bilim açıklık, kesinlik isteyen bir çalışmadır.

Benim bütün Türk basımında, kitaplarında, radyo konuşmalarında sık sık rasladığım yanlışlardan biri, bilim terimlerini gelişi güzel kullanmak, anlamları birbirinin tersi olan kelimeleri bir anlamda imiş gibi kullanmaktır. Burada vereceğim bir kaç örnek, bu sözlerimin doğru olduğunu size gösterecektir.

Bu örneklerden biri "kötü göreneklerimiz, kötü geleneklerimiz" sözüdür. Bu sözül söyleyenler, yazarlar besbelli ki, "görenek" kelimesi ile "gelenek" kelimesinin ne anlamda olduğunu bilmiyorlar. Onun için bu iki kelimeyi eş anlamlı imiş gibi kullanıyorlar. Oysa ki, bu iki kelime anlamca birbirinin tersidir. Görenek, gelenek demek değildir. Bu iki kelimenin anlamları arasında tam bir karşıtlık vardır.

Görenek ne demektir? Her toplumda iki öz vardır. Biri "kültür" öteki "medeniyet". Kültür, din, dil, sanat ahlâk dediğimiz vicdan, duyma değerleri, değer yargılarıdır. Medeniyet dediğimiz de bilim, teknik, metot gibi akıl konuları, yapma, yaratma ko-

nularıdır. Kültür dediğimiz değerler, en ilkel toplumlardan en ileri toplumlara kadar, sosyal tipten sosyal tipe değişirler. Totemcilik devrindeki kültür site devrindeki kültür değildir. Site devrindeki kültür de ümmet devrindeki kültür değildir. Ümmetçilerin din anlayışı da milliyetçilerininki değildir. Sözün kısası, kültür bir değişim, bir evrim konusudur. Kültür kendisini doğuran toplum tipi yaşadıkça canlıdır. Ancak, bu tip öldükten sonra yeni tipin içinde yaşar gibi kaldıkça, yeni tipin içinde süründükçe o, artık kültür değil, görenektir. Demek ki, görenek demek eski, canlı kültürün artığı, ölüsü demektir: Kadınların çarşafı, Osmanlıca konuşmak, yazmak, aileye bağlı kalmak gibi. Bütün bunlar artık kültür değil, göreneklerdir, ölen sürünen değerlerdir.

Geleneğe gelelim. Gelenekler de bir soy kültürüdür. Gelenekler de kültür gibi değer yargılarıdır. Ancak, geleneklerle kültür arasında ömür yaşama süre ayrıtları vardır. Kültürlerin ömrü kısadır, geleneklerin ki uzun, hattâ sonsuzdur. Toplum ne kadar değişirse değişsin, gelenekler yine de yaşarlar, toplumlarından hiç ayrılmazlar. Gelenekler ne gibi şeylerdir? Şunlar: dilin ekleri, dilin sentaksi, melodiler, motifler, jestler, pozlar, komik anlayışı, efsaneler, masallar, atasözleri, halk felsefesi... Bütün bunlar toplumların tarihinde değişmek, ölmek nedir bilmiyen konu kalıntılarıdır. Fık-

67

Bulgurlu Köyü

Yazan : Aydın OX

Tekirdağ'ın Şarköy ilçesine bağlı olan bu köy, ilk olarak Osmanlı Türkleri tarafından kurulmuştur. Rumeli Fatih Süleyman Paşa tarafından da Bolayır'daki bir imaretin vakıfları arasında gösterilmiştir (1).

Sözü edilen vakfiyede köy, hem Bulgulu, hem de Alpagud adlarıyla kayıtlıdır. Bunlardan Alpagud'un bir boy adı olduğu bilinmektedir. Ord. Prof. M. Fuat Köprülü, alpagudlar hakkında şu açıklamada bulunuyor :

"Köy adlarında bilhassa Alpagut ismi ne çok tesadüf edilmesi, bunun bir kabile adı olmasından ileri gelmektedir. Bu kabileye mensup küçük zümreler, ayrı ayrı köyler teşkil etmek üzere muhtelif sahalara dağıldıklarından -yahut merkezi idare tarafından dağıtıldıklarından- tabiatıyla bu isme daha çok tesadüf olunuyor. Rumeli'

ralı hayvanlardaki belkemiği, bitkilerdeki gövde biçimi gibi.

Gelenekler iyi midir, kötü müdür? Gelenekler toplumdaki duyuncu yaşayışının kendisidir. Onlarsız konu yaşayışı, toplum kişiliği olamaz. Kavmi kavim, milleti millet yapan, milletlere benliğini, orijinalliğini kazandıran, değişmek nedir bilmiyen değer kalıplarıdır. Onun için geleneğin kötüsü olamaz. "Kötü geleneklerimiz" derken "kötü geleneklerimiz" demek hiç doğru olamaz. Türk basınının artık bu gibi süreçlerden kurtulması zamanı gelmiştir.

Dilde yaptığımız yanlışlardan biri de "Kültür" kelimesi ile "medeniyet" kelimesinin anlamını birbirine karıştırmamızdır. Yukarıda dediğim gibi, kültür değer yargılarıdır. Medeniyet ise gerçek yargılarıdır. Din, dil, sanat, ahlâk kültürdür. Çünkü bunlar duyuncu konulu, toplumdaki topluma değişen, orijinal varlıklardır. Oysa ki, medeniyetin temeli tekniktir. Medeniyet toplumdaki topluma değişmez, bir takım toplumlar arasında ortaklama olarak vardır.

Öyleyse "Avrupa kültürü" sözü yanlıştır, kıtanın kültürü olmaz. Kıtada yaşayan milletlerin kültürüdür. Avrupa milletlerinin kültürünü de alamazsınız, çünkü kültür millidir. Avrupadan alacağımız tek şey medeniyet denilen tekniktir, o kadar!.

de gördüğümüz bu ismi taşıyan köyler, herhalde Balkanlar'ın Osmanlılar tarafından fethinden sonra Anadolu'dan nakledilen Alpagutlar tarafından tesis edilmiş olmalıdır." (2)

Alpagut kelimesi başlangıçta, Orta Asya Türk dillerinde "tek başına düşmana saldıran, hiç bir yandan yakalanmıyan yığıt" anlamındadır. (3)

Alpagut adını kişi adı olarak almış beylere daha çok Akkoyunlular devletinde rastlanıyor. Bu durum, Alpagutların Akkoyunlular'dan sayılmalarını gerektirmekteyse de Alpagutların Akkoyunlular zümresine girmeleri daha sonra olmuştur. Uzun Hasan Karakoyunlu devletine üstünlük sağlayınca birçok oymak ve boyılar arasında Alpagutlar da Karakoyunlular safından Akkoyunlular safına geçmişlerdir (4).

Ancak bugün köyün bu eski adı unutulmuş olup diğer adı, o da bozularak, kullanılmakta, köye gerçek adıyla Bulgulu denmeyip Bulgurlu denilmektedir. Bu değişim, Türk dilindeki analogik olayların en dikkate değerlerinden biridir.

Bulgulu'nun da eski oymak adlarından biri olması kuvvetle muhtemeldir. Özellikle bu noktayı sayın Faruk Sümer'in dikkatine sunmak isteriz. Çünkü birçok boy veya oymak adları (-lı) ekiyle yapılmıştır.

Bugün için alpagutlarla Bulgulu oymağının ilgilerini araştırarak güce sahip değiliz. Ancak bazı ihtimaller üzerinde durabiliriz :

a) Bulgulu, bir oymak adıdır, pek kuvvetli bir ihtimal olarak Alpagutlar zümresindedir.

b) Alpagutlar zümresinin dışında bir oymak olduğu düşünülürse, Rumeli'ye geçiş yıllarında bu köyün Alpagut boyundan gelenlerle Bulgulu oymağına bağlı kimseler tarafından ortaklaşa kurulmuş olabileceği akla uygun düşer.

(1) XV. ve XVI. asırlarda Edirne ve Paşa Liva'sı, M. Tanyıp Gökbilgin, S: 163.

(2) İslâm Ansiklopedisi, Alp md. C: 1, s: 383-384.

(3) Divan-ı Lügat-ı Türk Dîzini, Besim Atalay, T.D.K. yayını, s: 21.

(4) İslâm Ansiklopedisi, Akkoyunlular md., Mülkretin Halil Yınanç, C: 1, s: 233.

Zanaat Pirlarının Hindlilerle İlişkisi

Yazan : Mesut ÖZBAŞ

Anadolu Türkleriyle Hint Müslümanları arasındaki mühim bağlantı ve münasebetlerin dini, kültürel, askerlik, mimarlık gibi çeşitli cephelerden tetkik ve tahlillerinin yapılması lazımdır.

Bunlardan biri olarak biz tarihi büyük bir kıymet taşıyan esnaf teşkilatımız "Loncalarımızın" arasında kendi pirları ve üstatları olarak addolunan Hintliler bulunduğuna dikkati çekeceğiz, bunların halkiyat ve folklor bakımından birer rivayet bile olsa gine az çok bir hakikate dayandığına inanıyoruz.

Debbağlar esnafının piri, İmam Ali'nin yakınlarından aslen İranlı Cenabı Selman Pâk'ın belini bağladığı ZEYD, Hindli idi. Debbağlar yolu Anadolu Türk İslâm tarihinde mühim bir rol oynamıştır. Zamanla bütün esnaf teşkilatının (loncalarının) başı addolunmuştu. Bu yol o kadar ehemmiyet kesbetti ki, Anadolu Selçukluları ile Osmanlılar arasında Ankara civarında bir nevi Cumhuriyet kuran, Ahilik tarikat halinde tezâhür etmişti, Rumeli, Anadolu ve Şimali Afrikada Osmanlı İmparatorluğunun geniş ülkelerinde muhtelif ırklara mensup insanlar arasında Ahilik teşkilatı ile Esnaf ahlâkiyatı teessüs etmişti.

Fahrialem efendimizin muhterem kızları Fatimatül Zehra, Rukiye ve Ümmü Gülsüm cihazlarında çok hizmeti geçen, İslâm - Türk Yorgancıları arasında pir sayılan Kâmil, Hint'li idi.

Peygamberimizin gazablarında kûs ve nekkare çalan Baba Sündük Hint'li idi. Hazreti Hamza'nın kemer bestesi idi.

Mehterlerde kûs ve nekkare çalanlar kendisini pirları bilirdi.

Sedefçiler esnafının piri Cenabı Selman Pâk'ın belini bağladığı, ŞUAYB Hindli idi. Bu san'at bilhassa Osmanlı ülkelerinde büyük bir zevkin mâhsülü idi. Câmilerdeki Kur'anı Kerim rahleleri, câmi, medrese, türbe kapıları, pencere kapakları, türbe sandukası üzerlerindeki tazyinattan başlayarak masalar, sehpa, sandalyalar ve hamam nahırlarına varıncaya kadar sedefçilik yapılmıştır.

Remadçıyan esnafının piri yine Selman Pâk'ın perverdesi NASİR, İyâ idi.

İstanbul'un fethinden sonra kurulan Bedesten-i Cedid'in (Yeni Bedesten) paspanlarının piri addolunan GAFİR, Hind'li idi.

Eski bedestenin kandillerini yakanların piri Selman-ı Fârisi kemer bestesi AKİR Hind'li idi.

Kutucuların piri HÜRREM Hind'li idi. Yemende oturduğundan Veysel Karanî kemerini bağlamıştı. Mezarı Habeş kıyılarındaki Sovakindedir.

Akkâgâh esnafının piri ŞADİ, Hindli idi. Asıl doğduğu yer Şam olmasına rağmen, Hindistan'a çok seyahat ettiğinden dolayı Hindi mahlasını almıştı.

Pirinç Bezirgan esnafının piri, SAF-FAN, Hindli idi. Her zaman Hindistan'dan Hazrete pirinç getirirdi, Selman-ı Pâk belini bağlamış idi ve kabri Hindistan'dadır.

Bağcıları esnafının piri, Ebu Zeyd, Hindli idi. Buna Reten derlerdi. Belini Selman-ı Fârisi bağlamıştı. Kabri Hindistan'dadır. 51 inci Piri Pişiva'dır.

Meyvalı ağaçlara aşı yapanların (aşıcıların) piri de yine Reten idi. Sebzevatçı esnafının piri yine Baba Reten idi.

Simitçi esnafının piri Deyyan, Hindli idi. Kabri Mısır'da Kına şehrinde Abdürrahim cânibinde idi.

Kutucular esnafının piri Hürrem, Hindli idi, Yemende oturduğundan Veysel Karanî kemerini bağlamıştı, Kabri Habeş kıyılarındaki Savakin'dedir.

Hindistan ile, Cava'dan gelen baharat, pirinç, safran, kenevir ve sair gibi muhtelif emtiaların satılması için, İstanbul'da Eminönü'nde Yeni Camii'nin karşısında üstü örtülü büyük bir çarşı yaptırılmıştır ki, bu çarşıya o vakitler getirilen mallar Mısır yoluyla geldiğinden halk arasında "Mısır Çarşısı" diye şöhret bulmuştu.

Bkz. Zâhil Derviş Mehmed, Evliya Çelebi Soyanatnamesi, C: 1, S: 562 - 563, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Bahar Bayramı

Yazan : Vehbi Cem AŞKUN

Tekirdağ'ın yaratıcısı yüce Tanrımız, her bu köy, ıptım olumlu bir düzen içinde yaşıyor. Bir bitkinin, bir hayvanın yamanıyla, bir insanın yaşantısı arasında imsen hemen büyük bir ayrılık yoktur. (er canlı doğar, yaşar ve ölür. Mevsimler de böyledir. İşte bugünkü sohbetimizin konusu olan bahar bir doğuş, yaz gelişme, güz olgunluk, kış da bir uykuya dalıştır. Onun için rahmetli seçkin ozanlarımızdan Kemallettin Kamu vefasız sevgiliye şöyle sesleniyor :

Sevdiğim senin de geçer zamanın,
Ne şöhretin kalır, ne hüsn-ü anın,
Böyledir kanunu kahve dünyanın
Dört mevsim içinde bir bahar olur.

Evet insan ömrü gibi bahar da bir kere gelir. Kışın derin bir uykuya varan bitkiler, tıpkı insanların öldükten sonra dirileceği gibi yeniden canlanır ve çiçek açar, yapraklanır, meyve verir ve yine günün birinde bunların hepsinden sıyrılır, mezarındaki insan gibi çürümlü olur. Bu, insan hayatı için de ne ibret verici bir derstir. Nasıl ağaç meyvesini verip, mevsimler içindeki işini bitirip, yokluğa karışıyor, insan da dünyadaki her çeşit maddi, manevi kazançlarından sıyrılıp, Tanrı katına doğduğu gibi varacaktır. Yalnız bu varışta bitkiler gibi temiz bir ruh ferahlığı içinde varmak gerektir. Aşırılık, kötülük, hiç bir zaman bir insanı ak alınıla o yüce huzura çıkaramaz.

Bahar, yeryüzünün şenliğidir. Bahçeler renk renk çiçeklerle, kırlar yeşilliklerle bezenir. Göçmen kuşlar boş yuvaların sesi ve ruhu olur. Nereye baksanız iç açıcı bir görüşle karşılaşır, kışın verdiği uyusukluktan kurtulursunuz.

Memleketimizde dört mevsimin güzelliğini görecektir kadar mutluyuz. Bu yüzden yurdun her köşesinde bahar ayrı ayrı geleneklerle kutlanır ve karşılanır. Gördüğüm şehirlerden Merzifon'da çiğdem günü, Hıdırlık denilen yere kadar gidip, çiğdem toplamakla baharın geldiğini haber vermedir.

Baharı erken gelen şehirlerimizde ise kırlara çıkılır. İzmir'de Kızılçullu bu bakımdan önemli bir değer taşırdı. Sivas'ta

da Eğrilce, Siçancık adları ile anılan bahar şenliklerinin günleri vardır. Bunları daha çok bayanlar kırlara, gezinti yerlerine gitmek suretiyle yaşatırlar. Sivas'ta çatasel seyrine gitmek, tekkeönüne, dutluğa, sonradan paşafabrikasına kadar gitmek bir gelenektir. Buralarda hazırlanan yemekler yenir, kırlarda oynanan oyunlar oynanır, akşama kadar hoş bir vakit geçilir. Merzifon'un kuzu günü de pek meşhurdur. O gün herkes mutlak bir kuzu keser, hava elverişli olmazsa evlerde yenir.

Bir ara beş mayıs bütün okullar için bir bahar bayramı idi. Bütün okullar topluca kırlara çıkarlardı. Sonradan bu da resmîleşti ve bir mayıs resmen bahar bayramı oldu ise de, yine halkımız geleneklerine uyarak baharı kendi göreneğine göre kutlamaktadır. Bugün bahar bayramının her hangi bir resmi tatil gününden farklı olmadığını sanıyorum.

Halkımızın baharı nasıl kutladığını size şu bir türkü güftesiyle sunayım :

Kaynar kara gözlü pınar
Kaynadıkça yaz geliyor.
Dayansın çember başı
Yolversin köprüler başı.

Gelininen kız geliyor
Bölük bölük kız geliyor.

Mar elmayı, mor elmayı
Kulaç kolların yad olmuş
Sarılmayı, örülmeyi,
Siyah zülfün tel tel olmuş
Taranmayı, örülmeyi.

Bir ok attım var al getir
Ayvalıktan nar al getir
Ellenmedik ağaçlardan
Meyvalar al getir.

Bunun kendine has bir ezgisi ve topluca oynanan bir de güzel oyunu vardır. Kırlarda oynanır. Bahar halk ozanlarımızı da coşturur, onlar da bahar üzerine çok güzel deyişlerde bulunmuşlardır :

Yine bahar oldu açıldı güller
Bülbül-ü geydalar bağlarda gezer,
Bir saçı teylaya gönül verenler
Elbet mecnun olur dağlarda gezer.

Yozgat'ta Congolos

Yazan : Hasan ÖZBAŞ

Congolos kışın ortasında, soğukların arttığı en şiddetli zamanında gelir. Dördüncü karakiştan, üçünü Zemheriden alır. 7 gün devam eder.

Yozgatta bu günlerde: "Congolos ayı" "Congolos girdi", "Congolos çıktı" deyimleri çok kullanılır.

Bu günlerde bazı evlere Congolos uğrarmış. Açık bulunan su ve yiyecek dolu kapların içine kusarmış veya içermiş. O su veya yiyecekteki yiyecekler marazlı (Hastalıklı) olurmuş.

Congolos'un nasıl ve ne kılıkla olduğunu bilen yok. Yalnız Congolos geceleyin gelirmiş. Gece derin uykuda iken bazılarını çağırırmış. Çağırdığı kimseyi pek yakın ve sevdiği bir akraba veya arkadaşının sesiyile ve ismen çağırırmış. (Böyle çağırılanlar

var) Çağırdığı kimseyi uykulu haliyle evden alır şehir dışına götürürmüş. Sonra bırakmış. Congolosun bıraktığı kimse uyanır, kendine gelirse salimen evine dönermiş. Yok, o uykulu haliyle bir yere oturur, uyur kalırsa dönmüş.

Congolos, pancar olan evlere gelmezmiş. Onun için Congolosun girdiği günlerde bir çok evlerde pancar kaynatılır. Bazıları da evinin eşığının dibine pancar gömerler.

Böyle Congolos günlerinde pancar kaynatılanlar, sevdiği kimselere, lohusalara, düğünlerine de bir kaç baş pancar verirler.

KARAKIŞ — Aralık ayının 14 ünde girer bir ay devam eder. Karakiştan sonra, ZEMHERİ, Zemheriden sonra GÜÇÜK girer. Birer ay devam eder.

Ne yaman ataştır aşkın ataşı,
Gittikçe artıyor dilde savaşı
Yar senin elinden gözümün yaşı
Bahar seli gibi çağlar da gezer.

Ünlü halk ozanlarımızdan Erzurumlu Emrah'ın bu deyişi karşısında, Ercişli Emrah da şöyle sesleniyor :

Yine bahar oldu coştı yüreğimi
Akar bozbulanak selli dereler.
Sıla derdi, vatan derdi, yar derdi
İflah etmez bu dert beni yaralar.

Ya Sivas'ın ünlü ozanlarından Ruhsatı, o daha başka bir dille baharı dile getiriyor :

Yine bahar geldi bülbül sesinden
Sada verip seslendi mi yaylalar.
Çevre yanın lüle, sümbül bürümüş
Gelin olup süsüledin mi yaylalar.

Gözüm yaşı umman olmuş çağlıyor
Kömür gözlüm karaları bağıyo
Bülbül gelmiş gül dâhında ağlıyo
Dertli idin uslandın mı yaylalar.

Sefil sümbül boynun eğmiş bakıyor
Sarı çiçek anber olmuş kokuyor,
Senin ruyin, kaddin beni yakıyor
Al geyinip fesledin mi yaylalar.

Gül açılmış koku katıyor yıldan
Okusan da anlamıyor bin dilden

Çekeyim dardını ne gelir elden
Eğip boynun dostlandın mı yaylalar.

Ben de senin gibi ersem murada
Ah nideyim elimde yok irada
Ruhsatıym gam yüklerin kırada
Beni görüp yaslandın mı yaylalar...

Anadolu insanı dert yüküdür. Sazında, sözünde, sesinde hep bu bitmez, tükenmez derti bulunmaktadır. Bununla beraber bahar bütün canlılarla birlikte insanoğlunun da içinden taşıyor, coşturduğu bir mevsimdir. Selinden, yelinden Tanrı cümlemizi korusun. Sözlerimi ben de baharla ilgili bir deyle bitireyim :

Sık var odamda, pencereden bakan kim?

Saçlarıma, alnıma ötürlü rüzgâr..
Bak bir hayal: İlk aşkım ve sevdiğim,

Jerle içime gülen bahar.

Yemenden içeriye bakıyor,
Sakalına aksetmiş.
Sakalına sudur, kalbden kalbe akıyor,
Hüsnüceyi eritmiş.

Bahar...
Kalbimin kap...
İçimi dökmeliyim,
Dinleyenim bir mazî, bir de şu gelen bahar.

Folklorla İlgili

Evraklar büyük ya
rattı
santış
hem

"Çizmeden Yukarı Çıkma," YETMİŞ BEŞ DEYİMİN NEDENLERİ

Yazan : Mithat Şakir ALTAN

1929 yılının sonbaharı... Çankırı ili Milli Eğitim Müdürlüğünü bırakıp Ankara'ya geldim, Yaşım 28 olmuştu. Bütün kaygım, biran önce Hukuk tahsilimi yapıp bitirmek... Bu maksatla Ankara'da kalmak istiyordum. Teşebbüslerimde direndim, sonunda şimdiki Konservatuvar'ın bulunduğu binada kurulmuş olan "Musiki Muallim Mektebi" ikinci müdürlüğüne atandım. Kısa bir süre sonra da — Rahmetli Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ayrılması üzerine — açılan Edebiyat öğretmenliği de bana verildi.

Öğrencilerim arasında, müstakbel meslekleri olan müzik'te olduğu kadar, öteki dersler ve kültür konularında da istidatlı olanları çoğunlukta idi. Hayata atılmış olanlardan rastladıklarımın hemen hepsini seçtikleri iş ve hizmetlerde başarıya ulaşmış görererek memnuniyet duydum.

İşte aradan 34 yıl geçtikten sonra bunlardan biriyle daha karşılaştım. Bu karşılaşmamız, Milli Eğitim Bakanlığı koridorlarında oldu. O beni tanımış, elime sarılmıştı. Gözleri bana yabancı gelmiyor, ancak okulunu ve adını bir türlü bulamıyordum. Bereket versin o, beni fazla düşündürmedi, adını ve okulunu söyledi. O zaman okulun o küçük Hüsamet'tin'ini hafızamın katlarından bulup çıkarabildim.

Hüsamet'tin Ege, şimdi Milli Eğitim Bakanlığının kıymetli şube müdürlerinden biridir. Ege, beni ayak üzeri olan bu karşılaşmayı müteakip çalışma odasına götürdü.

Orada geçmişin tatlı anılarına daldık. Ayrılacağı sırada çekmesini çekti, bir kitap çıkardı ve hemen iç kapak yaprağına bir şeyler yazıp imzaladıktan sonra bana uzattı. Bu kitap onun, kültür mahsullerinden biri, benim görebildiğim ve bu yazıma konu olan eseri idi.

Hemen dikkatle okuduğum onun bu kitabını, adındaki anlam kadar içindekilerle de ilgi ve takdire değer buldum. Kıymetli yazarı, kitabında, bugünekde üzerinde durulduğunu pek az işittiğim (1) dilimizin zengin bir sahasına eğilmiş buldum. Okudukça insanı saran bu eserinde Hüsamet'tin Ege, güzel Türkçemizin 75 deyiminin (ta-

birinin) nedenlerini açıklıyor; bu konudaki bilgisizlikten okuyucularını kurtarıyor. Bu nedenleri araştırma uğrunda, anlaşıyor ki pek çok uğraşmış; takdir ile anılacak çaba göstermiştir. Çoğumuzun konuşmalarımıza katmaktan ve sözlerimize esprili bir çeşni vermekten tad aldığımız bu deyimlerin, nasıl olup ta ve hangi olay ve nedenlerle dilimize yerleştiğini; ve eskilerin "tartılmış söz" diye adlandırdıkları bu türü meydana getirdiklerini öyle sanırım ki, bilenlerimiz bir hayli az olsa gerektir. Hüsamet'tin Ege, işlediği ve bize öğrettiği nedenleri anlatırken yeni kuşaklar ve bazı okurlar için yadırganacak eski terim ve kelimelerin karşılığı, tarihimize, ya da genel tarihle ve öteki bilim dallarıyla ilgili olan olay ve özellikleri de eklediği notlarla açıklamayı ve bunun için gerekli eski, yeni metin ve yazılı kaynaklara başvurmamayı ihmal etmemiş; böylece ciddi ve bilimsel metodu çalışmalarına esas yapmıştır ki, onun bu titânisi, kitabı bir kat daha değerlendirmiş; sonuna eklediği "içindekiler", tablosuyla istenilenin kolayca bulunabilmesini sağlamıştır.

Onun bu metodu ve dikkatli çalışmaları, eserinin faydalarını arttırmakla kalmamış, ona, aynı zamanda öğretici ve yardımcı kitaplarda görülebilen bir nitelikte sağlamıştır. Bütün bu meziyetleriyle yayınlar arasında önemli bir yer alan ve güzel dilimizin, milli kültür hazinemizin emsal-sız inceliklerinden 75 seçme deyimini temiz bir dil, güzel bir üslup ve takdire değer bir anlatım ustalığı ile işlemiş; okuyucunun istifadesine sunmuş olan kıymetli yazar ve maarifçimiz Hüsamet'tin Ege'yi içten bir sevgiyle tebrik eder, sayın okurlarıma, her evin kitaplığında bulundurulması gerekli eserlerden biri, özellikle gençlerimize ve öğrencilerimize güzel dilimizin öğreniminde faydalanacakları öğretici ve yardımcı bir kitap olarak salık vermeyi pek yerinde bir hizmet sayarım.

(1) Çizmeden yukarı çıkma — Yetmiş beş deyim-nin nedenleri" Yazan: Hüsamet'tin Ege — Ankara 1965 — 96 sayfa.

Mevlevilikte Ayin Mukabelesi

Yazan : Mehmet ÖNDER

Mevlevi kelimesi, Mevlâna'ya nisbeti ifade etmekle, beraber, Kur'an-ı Kerim'deki "Nereye dönersen Allah'ın ilkasını görürsün", anlamında olan "tevellû" kelimesiyle de ilgilidir.

Mukabele denilen ve şimdi bir örneğini göreceğiniz Mevlevî âyini, gösterisi Mevlevî Dergâhlarında, sema'hânelerde yapılmıştır. Tasavvufi anlamında ilâhî aşk ve cezbe, Mutlak ve Hak'ka Vuslatı, vuslat yolunun derecelerini, sembolize eden mukabele yani mevlevî âyini, en küçük teferruatına kadar tesbit edilmiş usul ve erkânla yapılır. Semâ'hâneler'de neyzen, kudümzen, âyınhan ve naathan'lar gibi musiki erkânının bulunduğu ve sıralarına göre yerini aldığı mutrib'in önünde sema meydana, onun da tam karşısında şeyh postu vardır. Post'un ucundan sema'hâne girişi ortasına kadar uzandığı farzedilen mevhum çizgiye "hatt-ı istiva" denir. Bu, gerçeğe ulaşan, Vahdet'e giden en kısa yoldur. Bu çizgiye aslâ basılmaz.

Şeyh ise, bütün ilâhî sıfatlara mazhar olan ve postunda Mevlâna'yı temsil eden Hak ilminin ve "hakikat-i Muhammediye"nin mümessilidir. Post, en büyük mânevî makamdır. Ve kırmızı renklidir. Kırmızı zühur ve tecelli rengidir. Bilindiği gibi gece, şafak denenen güneşin batmasıyla zühur eden bir kıvılcıkla başlar. Hazreti Mevlâna da 692 yıl önce, 17 aralık 1273 pazar günü akşam üstü güneş gurûb edip, Konya ufuklarını kızıla boyarken bu âlemde öte âleme, can ve bekâ âlemine göçmüştür. Gündüz de güneş doğarken başlıyan ve fecir denenen kıvılcıkla belirir. Bundan dolayıdır ki, mânevî makam post, bir vuslat ve tecelli rengi olarak kırmızıdır.

Mutrib erkânı, semazenler ve şeyh efendi yerlerine oturduktan sonra mukabelede ilkin Na'athan tarafından "Na'at-ı Şerif" okunur. Bestekâr İtrî'nin bestelediği Na'at-ı Mevlâna Hazret-i Peygamber'e en içli seslenişlerle bir övgü olup "Ya Hazret-i Mevlâna, Hak dost..." diye başlar. Sonra ney taksimine geçilir, ney, asıl vatani olan kamışlığa özlemine dile getirir. Ney, insan-ı kâmil'in senbolüdür ve yanık, içli sesiyle Hak'ka vuslatın özlemini çeker.

Bundan sonra Sultan Veled devri denilen "Devr-i Veleddi" başlar. Musikinin temposuyla âdâb ve erkân üzere sema'hâne ortasında şeyh, dergâh erkânı ve sema'zenlerle üç devir olan bu merasım, karşılıklı görüşmek, yani baş kesmekle veya cemale cemle niyâz etmekle, mutlak varlığın kemâl zuhurunu takdis etmektedir.

Sema'zenlerin başında külâh mezartasına, sırtındaki hırkası mezarına, tennüresi de kefenine işaretler. Onlar dünyadan soyunmuş, gayb âleminin aşk pervaneleridir. Esasen sema'hânenin saği görünen, bilinen âlemdir, solu da görünmeyen bilinmeyen mânâ âlemi, sema'zenler mânâ âleminin mana erleridir.

Devri . Veleddi ölümünden sonra dirilmeye, şeyh'in rehberliği ve irşâdile, ebedî hayata yönelmeye işaretler. Üç devir, Tasavvuf'ta "İlmel yâkin" yani Hak'kı ilimle bilmeye, İkinci devir, "aynel yâkin" yani görmeye, üçüncüsü de "Hakke yâkin" yani Hak'la bir olmaya delâlet eder.

Şeyh birinci devri tamamlarken, kademce en geri ve en genç, ne-niyâz denilen sema'zenle karşı karşıyadır. Birbirine baş keser ve böylece tevazuu en belîğ şekilde ifade ederler. Bu karşılıklı görüşme ayrıca birbirinin gönül kiblesine secdeye varmıştır. Üçüncü devir sonunda, şeyh postuna geçer, sema'zenler de yerlerini alırlar.

Devr-i Veleddi'den sonra âyin başlar. Sema'zenler usulüne hırkalarını çıkarır, yani dünyevi gailelerden soyunur, mezarlarından sıyrılırlar. Bu sırada şeyh postun önüne doğru yürür, başkeser ve herkes ona uyar. Sema'zenbaşı ilerliyerek şeyhin sağ elini öper, şeyh de onun sıkkesini... Bu sema'a destur, yani izin almaktır. Bundan sonra birer birer sema'zenler şeyhle görüşür ve sema'a kanat açarlar. Sema'ederken kol açan sema'zenin sağ eli dua eder gibi yukarıya, sol eli aşağıya açıktır. Bu "Hak'tan alır, halk'a saçarız, hiç bir şey'i kendimize mal etmeyiz, görüntüde var olan, vasıtalık eden bir suretten başka birşey değiliz", anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle de "Göğe açarız, yere yağarız, varlığımız Hak'kın rahmetinde yok olmuştur", demektir. Sema'zenler hem kendi etrafında

Horoz Masalı

Yazan : Doç. Dr. Şükrü ELÇİN

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve dellâl iken, pîre berber iken, ben babamın beşliğini tıngır - mungır sallar iken bir horoz varmış. Bir gün terslikte (gübrelik yerde) eşinirken ayağına diken batmış. Dikeni çıkartmak için o yakada (civar) oturan bir ninenin evine gitmiş. "Nine" demiş. "ayağıma diken battı, çıkarır mısın". Nine dikeni çıkarmış. Horoz, "ben sonra gelirim, demiş, gitmiş. Bir kaç gün sonra horoz dönüp gelmiş. Ninenin kapısını çalmış. "Nine, benim dikenimi ver," demiş. Nine şipit pişiriyormuş. "Dikeni ateşe attım." demiş. Horoz "ya dikenimi verirsin, ya da şipitini alırım." demiş. Lâf dinletemeyen nine şipitini birisini vermiş. Horoz da gitmiş. Yolda giderken giderken bir eve rastlamış, kapıyı çalmış, şipiti vermiş, sonra gelip alacağını söylemiş. Aradan günler geçmiş, şipitini almağa gitmiş. Çalmış kapıyı. "Şipitimi verin." demiş. Onlar da "koyun yedi" demişler. Horoz "Ya şipitimi verirsin, ya koyunu" demiş. O kadar söylenmiş, o kadar söylenmiş ki, bıkılmış koyun sahibi, koyunu vermiş. Horoz koyunu alıp yollara düzülümüş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir derenin kenarında bir ev görmüş. Evin kapısını çalmış. Koyunu vermiş. "Bu koyun sizde dursun, sonra gelip alırım" demiş, gitmiş. Günler geçmiş, aylar geçmiş, horoz koyunu almağa gelmiş. İstemiş

koyunu. Evdekiler "sen gelmeyeceksin diye yedik onu" demişler. Horoz "Ya koyunumu verirsiniz, ya ineğinizi alırım." demiş. O kadar çok söylenmiş ki, horoz, bıkılmışlar, ineği horoza vermişler. Ineği alan horoz gide gide bir köye gelmiş. O köyün bir evinde de düğün varmış. Düğün evine gitmiş horoz. Ineği vermiş, sonra gelip alacağını söylemiş. Akşam üstü, horoz geri dönmüş, ineği istemiş. Düğün evinin sahibi demiş ki, "yemekler yetmedi, kestik, misafirlere aş yaptık" demiş. Horoz "ya ineği verirsin, ya gelin alırım" demiş. Ağlamışlar, sızlamışlar, horoza lâf dinletememişler. Gelin vermişler. Gelini alan horoz giderken bir çobana rastlamış "Çoban kardaş, demiş, gelinle senin kavalı değişelim mi" demiş. Çoban bu işe râzı olmuş. Horoz kavalı almış. bir ağacın tepesine çıkmış. Kavalını çalıp şöyle şarkı söylemeye başlamış :

Bir dikene bir şipit,
Bir şipite bir koyun,
Bir koyuna bir inek,
Bir ineğe bir gelin,
Bir geline bir kaval,

Gıygıdı gıygıdı gooo... Gıygıdı gıygıdı gooo...
Masal burada bitmiş.
[Uşak'lı Hediye Akçay'dan tesbit edilmiştir.]

döner, hem de meydanı devrederler. Feleklerin, gezegenlerin, yıldızların ve dünyanın güneşin cazibesıyla hem kendi etrafında, hem de güneşin etrafında devrettikleri gibi... Sema', bütün âlemlerin güneşi Tanrı'nın huzurunda bir devr-i âlemidir.

Esasen sema, gerçek varlığa ulaştıran, insanı kendinden geçiren bir cezbe vasıtası, kendinden geçen kişinin can sarhoşluğudur. Mevlâna'nızın ifadesiyle "Aşk'ı kavuşmak, buluşmak sultanlığı için, perdeleri kaldırıp içeriye girmek devleti için, can elbisesidir".

Sema'nın birinci devresi, âlemleri seyretnedir. Hak'lon büyüklüğünü ve yücelliğini idrâktir. Bundan sonrası "Selâm" olarak tecelli eder. Birinci selâmda âşıklar, şüphelerden kurtulur, Tanrı'nın birliğine

imân eder. İkinci selâm Vahdet'i, Tanrı birliğini görüş haline getirmedir. Üçüncüsünde âşıklar, görüşlerini bilis ve oluş mertebesine ulaştırırlar. Bu devrede âşıklar, kendilerini, mutlak varlığın kemal durağında yitirmiş, yok olmuşlardır. Son dördüncü devrede Vahdet durağında ayak direyerek kendi merkezleri çevresinde devrederler.

Sema'zenbaşı sema'ı idâre eder. Sema'zenler onun ayak ve baş işaretlerine göre durumlarını ayarlarlar.

Sema'nın üçüncü selâmında şeyh de sema'ı girer. Hatt-ı istiva'nın ortasında sema' eden şeyh, şüphesiz burada Mevlâna'yi temsil etmektedir. Şeyh, sema'dan sonra makamına yavaş yavaş ilerler, posta varmasıyla sema' da sona erer.

Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri

Yazan : Ali Rıza ÖNDER

Asıl adı Ahmet Ziyaeddin olan Fındıkoğlu, 1902 yılında Tortum ilçesinin Ungüzek köyünde doğmuştur. 1916 yılına kadar birçok illerde kadılık yapan Halil Fahri'nin oğludur. İlköğrenimini Hakkâri ve Erzincan'da yapmış, Malatya'da başladığı orta öğrenimini ise, Kayseri'de devam ettirmiş, İstanbul'da (Gelenbevi Sultanisinde) bitirmiştir. Özellikle amcası Salih Muhlis Erzurumî'nin etkisi altında küçük yaşta kitap toplamağa ve yazı yazmağa başlamıştır.

1920'de Posta Telgraf Yüksek Okuluna girmiş, 1922'de diploma almıştır. 1922 ile 1925 arasında İstanbul Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirmiştir. 1925 - 1929 yıllarında Erzurum, Sivas ve Ankara liselerinde Felsefe ve İktisadiyat öğretmenliklerinde bulunmuş, 1930'da Fransa'ya giderip 1934'e kadar Strazburg Üniversitesi Felsefe Bölümünde okumuştur. Aynı yıl içinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine İktisadiyat ve Ahlâk doçenti olarak atanmıştır. Bu görevde başlamasından bir süre sonra Strazburg'a dönerek hazırlamakta olduğu doktora tezini 1935'de vermiştir. Yeniden İstanbul'daki doçentlik görevine dönen Fındıkoğlu, daha sonra İktisat Fakültesinde Prof. Gerhard Kessler'in yanında çeviri işleri ile uğraşmış ve sosyoloji doçentliği yapmıştır. 1937 - 1940 yılları arasındaki bu görevinden sonra 1941'de İktisat Fakültesi Sosyoloji profesörlüğüne seçilmiştir. Şimdi, ordinaryüs profesör olarak bu görevde çalışmaktadır. (1)

Dış ülkelerde (Praag, Paris ve Bükreşte) uluslararası sosyoloji toplantılarına katılmış olan Fındıkoğlu, 1953'de Paris Hukuk Fakültesinde konferanslar vermiştir.

Z. Fahri, "Fındıkoğlu" soyadını 1934 den sonra kullanmağa başlamıştır. Soyadlarının öz adlardan sonra yazılmasına karşı olduğu için birçok yazılarında FİNDİKOĞLU'nu öz adından önce kullanmıştır. Kendi öz adı ile baba adının birleşmesinden ortaya çıkan "Ahmet Halil", yazılarında görülen takma adlarının başlıcaları arasındadır. Bundan başka (A.H.), (D), (L), (Z.F.), (N.I.) işaretlerini de kullandığı görülür. Kimi yazılarında ise baba mesleğini hatırlatacak biçimde Kadıoğlu, A. Kadıoğlu, Kadıade gibi takma adları benimsenmiştir. (A.K.), (K.Z.), (K.A.) gibi işaretler de bu adların kısaltılmışı olarak göze çarpmaktadır. Muallimler Birliği, Hayat Mecmuası, İş Mecmuası ile Muallimler Cemiyeti, Anadolu Mecmuasında ve Halk Bilgisi Derneği ile ilgili yazılarında ise sırası ile, (M.B.), (H.M.), (İ.S.), (M.C.), (A.M.), (H.B.D.) gibi işaretlerle yazılar yazmıştır. Az olmakla birlikte Ali Hikmet, Dr. M. Sertkaya, Dr. M. Devcioğlu, A. Çilingiroğlu gibi takma adlara da yer vermiştir.

Fransızca yazılmış "Les Sociologues Tures Ziya Gökalp" adlı tezinden başka en önemli eserleri şunlardır: İbni Haldun ve Felsefesi, Türk İktisadi Tefekkür Tarihi, Sosyoloji Bakımından Lisan Meselesi, Ahlâk Tarihi, Coğrafya ve Sosyoloji, Metodoloji, İktisadiyat, Sosyalizm, Folklor ve Etnografya Kılavuzu... Bu kitapları ile toplumbilim alanında kendisine yaraşır, önemli yer almış olan Fındıkoğlu, birçok gazete ve dergilerdeki halkbilim araştırmaları ile de Türk kültürüne yararlı katkılarda bulunmuştur.

Fındıkoğlu'nun yayımlanmak üzere hazırladığı ilk yazı, Gelenbevi Sultanisinde öğrenci olduğu sırada, 1918 de Sebülürreşat dergisine gönderilmiş, ancak, dini bir konuyu ele alan bu yazı, dergide yayımlanmamıştır. Bu olaydan bir kaç yıl sonra 1921 de Sarıkamış'ta çıkmağa başlayan Varlık gazetesinde "İstanbul Mektupları" başlıklı yazıları ile basın ve yayın hayatına girmiştir (1924). 1924 yılında İstanbul Üniversitesi hoca ve öğrencilerinin kurduğu aylık Anadolu dergisinde, tanınmış folklorcularla birlikte, halkbilim çalışmalarına başlamıştır. Bu yoldaki çalışmaları, hayatının bütün evrelerinde aralıksız olarak sürmüştür.

Fındıkoğlu Türkiye'de folklor konusunda ilk çalışanların başında yer alır. 1927 yılında Ankara'da kurulan Türk Halk Bilgisi Derneği (Bugünkü adile Türk Folklor Derneği), Fındıkoğlu'nun teşebbüsü ile faaliyete geçmiştir. Derneğin çıkardığı "Halk. Bilgisi Mecmuası" bugün bile kaynak eser değerindedir. Yıllık şeklinde yayımlanmış-

tı. Daha sonra İstanbul'da derneğin bir şubesi açılmış, Genel Sekreterliğine Mehmet Halit Bayrı getirilmiştir. Umumi Kâtip olarak başında bulunduğu Türk Halkbilgisi Derneği, Fındıkoğlu'nun ihtisas yap-mak üzere 1930 yılında Fransa'ya gitme-sinden sonra çalışmamış, o zaman faaliyet merkezi İstanbul Şubesi olmuştur. Halkev-lerinin açılması 1934'de çalışmalarına a-ra veren Türk Halkbilgisi Derneği, 1946 yı-lında yine Fındıkoğlu'nun önderliği ile ye-niden kurulmuş ve çalışmalarına başlamış-tır. Ancak, daha sonraları bir göz ameli-yatı geçirmesi neticesinde dernekdeki gö-revini daha genç elemanlara terk etmiştir. Fakat hiç bir zaman onları teşvik etmek-ten, ders ve takrirlerinde folklor bahis-lerini gözönünde tutmaktan vaz geçmemiş-tir. Halen dernek onun sayesinde, onun tahsis ettiği Çemberlitaş'taki küçük oda-sında mütevazı bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir. Fındıkoğlu bugün de derneğin "İlim Heyeti" üyesi bulunmak-tadır.

15. ocak. 1966 gününde İstanbul'da, Yüksek Tahsil Gençliği T. Folklor Enstitüsü Kurma Derneğinin Halk Oyunları Okulunda "Folklor ve Sosyoloji" konulu bir konferans veren Fındıkoğlu'nun, tanınmış folklorcularımız arasında yer aldığına şüphe yok-tur.

1958'de Amiran Kurtkan'ın hazırladığı ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat ve İktimaiyat Enstitüsü yayınları-nın 27. si olan "Fındıkoğlu Bibliyografyası (1918 - 1958)" adlı kitapta (2014) ü bulan kitap ve yazılarının listesi verilmiştir. Bu kitaptan yararlanarak aşağıya çıkardığı-mız başlıklar, halkbilim konusundaki ya-zılarına ilişkindir :

Anadolu dergisinde :

1. Erzurum Şairleri, 1927, İstanbul; Be-diyyat, 1927, Maarif Vekâleti yayınları-nan; Bayburtlu Zihni, 1928, İstanbul; Halk-bilgisi Toplayıcılarına Rehber, 1928, İstan-bul; Erzurum Şairleri; adlı kitapları.
2. Aşkale Mektubu, 1925, S. 9 - 11, Sf. 391 - 392.
3. Anadolu Kadınlığı, 1925, S. 12, Sf. 395 - 398.
4. Bayburt Mektubu, 1925, S. 12, Sf. 416.

Halkbilgisi dergisinde :

5. Yürüyeceğimiz Yol, 1928, C. 1, Sf. 1 - 6.
6. Dadaloğlu Hakkında, 1928, C. 1, Sf. 104 - 106.
7. Emrahın Kitabesi, 1928, C. 1, Sf. 133.
8. Yaşayan Halk Şairleri, 1928, C. 1, Sf. 133 - 134.
9. Halk Bilgisi ve Milli Birlik, 1928, C. 1, Sf. 141.
10. İki Anadolu Türküsü ve Bedîî Terbi-yeye Dair Düşündürdükleri, 1928, C. 1, Sf. 150 - 158.
11. Folklor ve Mahiyeti, 1928, C. 1, Sf. 171 (Raife Hakkı'nın basılmamış bir tezi hakkında).

Halkbilgisi Haberleri Dergisinde :

12. Anadolu Mecmua ve Gazeteleri, 1927, S. 14, Sf. 20.
13. Harputlu Bir Şair: Hacı Hayri, 1927, S. 57, Sf. 14 - 15.
14. Halk Bilgisi, 1928, S. 85, Sf. 7, S. 87, Sf. 8.
15. Ankara'lı Bir Şair, Ayaşlı Fahri, 1928, S. 82, Sf. 5.
16. Bayburtlu Zihni, 1928, S. 86, Sf. 6.

Halk gazetesinde :

17. Halki Edebiyat Tetkikleri: Bayburt-lu M. Turhan'ın araştırmaları, 29. 12. 1925.
18. Halki Edebiyat Tetkikleri: Bayburt-lu Zihni ve Şiirleri, 12. 1. 1926.
19. Halki Edebiyat Tetkikleri: Maniler, 19. 1. 1926.
20. Halki Edebiyat Tetkikleri: İrsadi 26. 1. 1926.
21. Raks ve Cemiyet, 22. 12. 1925.
22. İlim Nazarında Kürt Meselesi, 16. 1. 1926 ve 30. 1. 1926.

Halkimiyeti Milliye gazetesinde :

23. Halkbilgisi Derneğinin Kuruluşu, 7. 8. 1927.
24. Halkbilgisi Tetkikleri, 13. 8. 1927.
25. Halk Bilgisi Faaliyetleri, 24. 8. 1927.
26. Anadolu Türküleri, 17. 9. 1927, 24. 9. 1927.
27. Halk Edebiyatına Ait Bir Eser, (S. Nüzhet'in Karacaoğlan'ı), 27. 9. 1927.
28. Bir Şeyh ve Bir Şair, 15. 10. 1927.
29. Halkbilgisi Ehemmiyeti ve Tarihçesi, 8. 1. 1928.
30. İki Bektaşî Şairi, 14. 1. 1928.
31. İki Şair ve Koşmaları, Raif ve Ruzî, 10. 2. 1928.

32. Anadolu Şairlerinden Dertli, 17. 2. 1928.
33. Hacı Bayram ve Şiirleri, 17. 2. 1928.
34. Halk Bilgisi ve İktimaiyat, 25. 5. 1929.
- Kızılırmak gazetesinde :
35. Temiz Türkçe, 22. 8. 1929, 26. 8. 192.
- Ülkü dergisinde :
36. Erzurum Şairlerinden Şerifi, 1941, S. 100, Sf. 309.
- İş dergisinde :
37. İstanbul Masalları, 1939, S. 19, Sf. 180 - 190, (Naki Tezel'in eseri hakkında).
38. Başak, Anadolu Diyalektolojisi, hak-kında, 1941, S. 28, Sf. 217.
39. Soyadlarımızda Millileşme, 1945, S. 48 - 49, Sf. 33 - 34.
40. İbrahim Hakkı'nın Hususi Mektup-ları, 1947, S. 67.
41. Azeri Şairi Sabirle Başbaşa, 1949, S. 89, Sf. 1.
42. Tortumda ay isimleri, 1950, S. 103, Sf. 52.
43. Türk Folklorculuğunda Anket Usu-lü, 1952, S. 128, Sf. 52.
44. Bir ölüm Haberi ve Bir Şecere, Ma-rifetname Müellifi İbrahim Hakkı, 1953, S. 146, Sf. 13.
45. Kayseri, Niğde ve Konya Havali-sinde Müsteşriklerle Bir Hafta, 1954, S. 154, Sf. 2 - 5.
46. Türk Antroponimisi ve Eğridirde So-yadları, 1954, S. 154, Sf. 10 - 13.
47. Soyadları İş ve Hamdullah Suphi, 1956, S. 179 - 180, Sf. 10.
48. Bir Türkü ve İktisadi Folklor, 1957, S. 193, Sf. 6.
- Çığır dergisinde :
49. Saframboluda Soyadı Kanunun Tat-bikatı, 1942, S. 117.
- Türk Folklor Araştırmaları dergisinde :
50. Aşık Sümmaniye Dair, 1934, S. 38, Sf. 25 - 27 (Halkbilgisi Haberleri'nde).
51. Bayburtlu Zihni ve Tezkerecilerimiz, 1947, S. 125, Sf. 12 - 14 (Halkbilgisi Haber-leri'nde).
52. Yeni Bir Folklor ve Etnografya Kı-lavuzu, 1950, S. 7, Sf. 103.
53. Folklor ve Hukuk, 1950, S. 13, Sf. 192.
54. Çocuk Edebiyatı Folklorunun değ-erlendirilmesi, 1950, S. 11, Sf. 161.
56. Hukuk Folkloru, 1950, S. 16, Sf. 241.

57. Para Folkloru, 1950, S. 14, Sf. 209.
57. Sümmaniye Dair, 1950, S. 17, Sf. 257.
58. Fransada Folklor Neşriyatı, 1951, S. 23, Sf. 353.
59. Onikinci Müsteşrikler Kongresi, 1951, S. 26, Sf. 401.
60. Türk Folklorunda İsim Meselesi, 1952, S. 39, Sf. 809.
61. Değerli Türk Folklorcusu Ahmet Şükrü'nün X. Ölüm Senesi, 1953, S. 45, Sf. 705.
62. Maskelerin Manası, 1953, S. 49, Sf. 770.
63. Bir Ankete Cevap, 1954, S. 65, Sf. 1003.
64. Türk Folklorculuğunun Yakın Tari-hi, 1955, S. 69, Sf. 1089.
65. Folklor ve Sosyoloji, 1956, S. 83, Sf. 1313.

Bilgi dergisinde :

66. Folklor Araştırmaları, 1952, S. 68, Sf. 11 - 12.

Cumhuriyet gazetesinde :

67. Folklor ve Hayat, 14. 7. 1938.
68. Deliorman Türküğü Nasıl Kaybolu-yor, 3. 10. 1938.
69. Eşsiz Bir Türk Folklorcusu, 24. 11. 1944.
70. Folklorun Sanat, Edebiyat ve Bilgi Kaynağı Olarak Değeri, 4. 4. 1945.
71. Folklorun Tarihi ve İktimai Hadise-lerle Alâkası, 28. 7. 1945.
72. Milli Destanlarla Masalların Değ-erlendirilmesi Meselesi, 10. 6. 1946.
73. Erzurum Folklorunun Tanıtma Hare-ketleri, 15. 4. 1947.
74. Türk Folkloru ve Faruk Kalem'in Ö-lümü, 3. 12. 1947.
75. Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değ-erlendirilmesi, 21. 11. 1949.

Tasvirî Efkâr gazetesinde :

76. Bursada Mevlit Yazma Ananesi, 22. 5. 1941.
77. Ziya Gökalp'in Diyarbakirdeki Faa-liyeti, 14. 6. 1941, başlıklı yazıları.

(1) Yaşantısına ilişkin bu bilgileri, Fındıkoğlu Bibliyografyası adlı kitaptan ve Kayseri'de Yayımlanan FHKZ dergisinin haziran. 1966 günlemleri 21. sayısında, Muin Feyzioğlu im-zası ile yer alan "Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu" başlıklı yazıdan aldım. (A.R.Ö.)

Kayseri Pastırmacılığı, Çemen ve Boyacılık

Yazan : Mehmed Ali KAGITCI

"Türk FOLKLOR" Araştırmaları"nın 208 sayılı nüshasının 4240. sayfasında yer alan "Pastırma Piri" efsânesine temâs edeceğim :

Makale sâhîbinin pek güzel belirtmiş bulunduğu veçhile, PASTIRMA'nın sâdece (YAPIMI) Kayseri'ye hâs bulunmaktadır. Kayseri'yi, meşhûr ve ma'rûf pastırma merkezi yapan bu müstesnâ husûsiyet'in TILSİMİ sayın Mustafa Gümüşkaynak'ın nakl'ettiği efsâneye göre, mevsiminde Erciyes (Erciş)'in doruğuna gelip oturan "Pastırma Piri"nin elinde samılıyor. Bu efsânenin bitimi şöyle bağlanıyor : "Erciyes (Erciş) bir gün Pastırma Piri'ni kovarsa o zaman Kayseri'de pastırmacılık ölüverir..."

Efsânedeki fecî âkıbetin sebebi, kim ne derse desin, Erciş olamaz; Pastırma Piri'ni Erciyes kovmaz.. Pastırmacılığın Piri'den yoksun kalıp çökmesi mukadder ise bu felâkete, pastırmacılar arasına karışmış bir kaç hiylekâr sebep olacaktır.. Erciyes (Erciş) değil...

İtilâ devrimizde Esnaf Loncaları var idi.. Hâlâ Avrupalıların dahî hayranlıkla incelemekte, kitaplarında belirtmekte bulundukları mezkûr teşkilâtın Piri'leri, ma'mûlâtın nefâsetini koruyup daha a'lâlarını sağlamak, hiylekârlığı, mesleğe saygısızlığı önlemek yolunda çok titiz ve mûsâmahasız bir murakabe sistemi kurmuşlar; bağarı ile tatbik etmişlerdir.. Hiyle yolu ile fazla kâr sevdâsına düşen veya dikkatsizlik, ehliyetizlik neticesi malın düşük vasıflı olmasına sebebiyet veren esnafın PEŞ-TEMAL'ını alır, pabuçunu dama atarlar, san'attan men'ederler idi...

O mutlu devirde zanaâtkârlar mesleklerini severler, iyi mal çıkarmak ile iftihar ederler idi..

Devirler değişti.. Loncalar, Piri'ler unutuldu... İnhîtat devri gelip çattı... Mallarının nefâsetini, mesleki âlâka ile korumayı meslek Nâmûsu bilen; piyasaya kusursuz, hiylesiz, evvelkinden daha nefis mal arzını şeref sayan esnâf, ne yazık ki, parmakla gösterilecek kadar seyrekleşti, nâdirleşti..

Pastırmacılar câmiasına bir . iki muhterisin katılması, dünyâ çapında ün salmış (Afrika'nın uzak ülkelerine kadar ihrac edilen) Kayseri pastırmasının Piri'ni tedirgin eder... Kayseri'ye uğramayıp Erciş'in tepesini tercih ettiği gibi başka diyâra da göç edebilir.. Bu yüzden "Pastırma yazı" ile "siyim siyim yağmur"ların arkası kesilmez ammâ Kayseri Pastırmasının dünyâ ölçüsündeki şöhreti zedelenir..

Ma'lûm bulunduğu üzere : "Bir kötünün yedi mahalleye zararı olur", "Sinek küçük-tür ammâ mi'de bulandırır", derler.

Kiremit kırmızısı renkli, sert bir dâne olup pastırmaya bilinen rengi ve tadı sağlayan, münebbih hassası ÇEMEN (Çaman, Büyüto tohumu, Semen Foenugraeci) toz edilirken - ne yazık ki - yabancı dâne-lerle (meselâ Bırçak Lathyrus) karıştırıp çoğaltmaktan fayda umanlar bulunmaktadır.. Yabancı dâneler karıştırılmış Çemen ile hazırlanmış pastırma, hassasından kaybettığı gibi rengi de akçıl bulunduğundan müstehtilki tatmin etmekten uzaktır.

Boyacılıktaki mehâreti de dillere destân olan Kayseri'de bu akıllığı örtmek hiç de müşkil bir mesele sayılmaz.. Nitekim sun'î boyalar ile (Meselâ Hélianthine) renklendirilerek, görünüş çemene benzetilmiştir.

Fakat Fuzûlî'nin ifâdesiyle :

"Ger kare taş kızı kan ile eylesen
rengin,
Rengi tâğyir bulur ammâ la'l-i bedah-
gân olmaz."

Satılan pastırmayı kâğıda sarıp müşteriye veriyorlar.. Ambalâj kâğıdı bu kaba hiylekârlıktan utanıp kızarmakta, sun'î boya katıldığını pastırma Piri'ne-lisân-ı hâl ile arza mûsâreat etmektedir.

Sun'î boyaların sağlığa zararlı bulunları ma'lûm.. Çemene karıştırılan ba'zı yabancı dâneler de maalesef rahatsızlıklara, müzmin zehirlenmelere (lathyrisme chronique) sebep olmaktadır.

Pastırma Piri'ni kaçırmamak, Onun feyzinden faydalana-bilmek için O'na râğmet göstermek, yani dürüstlükten ayrılmamak,

Akçakese Folkloru

Yazan : Osman SAYGI

Akçakese köyü "Güddül" ilçesinin doğu yönünde Kilmir çayı vadisinde bir dağ eteğine kurulmuştur. Köy civarındaki Kızılcahamam ve Güddül toprakları çok engebeldir. Dağlarında çam ve çeşitleri, meşe, yabankavağı, karaağaç bulunur. Aşağılarda meşe korularına raslanır. Fakat tarım ve meyveciliğe de elverişlidir. Meyvelerden, elma, ayva, armut, kayısı, kiraz erik, muşmula yetişir. Köyün içinde ve çevresinde kaynak suyu boldur.

Köyün kuruluşu pek bilinmemekle beraber, söylenilere göre, buraya aslen Nevşehirli olup Bağdat fethinden dönen "Paşacık" denen birisi yerleşmiş ve sürüler yetiştirmiş. Zamanın padişahı bu beye kırk köyün vakfını vermiş. "Ata bin, kaç köy dolaşırsan, dolaş", demiş.

O, bey de ata binmiş, 40 köyü dolaşmış ve kırk köyün aşarını almış. "Paşacık" denilen o bey, bugün aynı köyde türbesinde gömülmüştür. Söyleniye göre Paşacık ermiş bir zatmış. Bu köylüler o sülâleden gelmektedir.

Köyün bugünkü nüfusu 1600 olup 185 hanedir. Köye alt çeşitli âdetler vardır. Bunların en önde gelenleri düğünleridir. Düğünün ikinci günü

"güğe" davul çalınarak meydanın ortasına oturtulur, çocuklara şeker gibi şeyler dağıtılır. Dualarla gügenin eline kına yakılır. Babasına — "Oğlunun başına şapka gelmiyor", diye bağırlır. Babası da :

"— Oğluma bir tarla bir bağ verdim" diye seslenir.

Verilen şey oğlanın olur. Oğlan, oradaki büyüklerin ellerini öper. Kınayı yakan kişi, bir baklava tepsiyi alır gider.

İkinci davulunu müteakip davulcular odalardan gençleri toplayarak, davul çala çala düğün evinin önüne varılır. Odunlar, davul ahengine göre yarılr. Düğün sahibi sigaralar dağıtır, odunları yarma işi bitince zurna eşliğinde :

"Gidiyorum Çoruma bir taş
düştü koluma,
Kolum sarılmak istiyor, ya-
rın lüce belne"

gibi havalar söylenirken el ele tutuşarak Harmandalı ve Ankara zeybeği oynanır. Davullar çalınır, türküler söylenir :

"Akçakese tepeleri
Çifter gezer efeleri
Akçakese kızları,
Çifte takar küpeleri.

Akçakese köylümüz
Soğuktur hep suyumuz
Sevip sevip ayrılmak
O da bızım huyumuz"

Piri tedirgin edebilecek davranışlardan kaçınmak lâzımdır.

"Ehl-i dil ârâm eder,
Her kande-kim râğbetlenür,
Kâh olur gurbet vatan,
Kâhi vatan gurbetlenür."

"Ragıp Paşa"

Kayseri'ye şeref veren, bereket sağla-

Akçakeseden bilmececi :

Ektim nohut
Bittî söğüt,
Dahî dut,
Meyvesi armut
(Pamuk kozası, çiğit)

Beyazınan başladım
Yeşillenen işledim
Kırmızıyla bitirdim
Cümle âleme yetirdim
(Kiraz)

Akçakese köyünün çok manileri de vardır. Bunlar karışıklık ekin tarlalarında söylenir, O, mânîlerden bir kaçı :

Kotenim var darakta
Bir yar sevdim ırakta
Uzakta olursolsun
Sevşil yar yürekte.

Mânîyi baştan söyle
Kalemî kaştan söyle
Söylersen mânî söyle
Elmekten aştan söyle

Mânî mânî bir mânî,
Yoktur yarın imanı
İmansız yare düştüm
Yoktur bunun dermanı

Çay dibinde ak helke
Gavtan mı gondı kürke,
Babam beni ne verdin
Gadirim bilmez gence,

Not : Bu yazı Ankara - Güddül ilçesinin Akçakese köyünden, Atatürk Öğretmen Okulundan öğrencim Mehmet Koçak'tan derlenmiştir.

Suzan Koldaş Ve Türk Giysili Bebekleri

Yazan : İhsan HİNÇER

Suzan Koldaş (ortada), Steglitz'deki sergisinde izahat verirken

Bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de elişleri ve sanatları büyük bir ilgi görmektedir. Bu sayımızda yayımladığımız, bir İngiliz kadınının bu konudaki başarı ve çalışmaları da incelenirse, bütün dünya uluslarının bu konuya ne kadar büyük değer verdikleri anlaşılır.

Yurdumuzda millî giyimli bebek ve minyatür mankenlerin ilk defa ele alınması İstanbul Eminönü Kızılay Şubesi'nin bundan 20 yıl evvel Spor ve Sergi Sarayında düzenlediği Uluslararası Bebek Sergisi ile başlar. O gündenberi bu alandaki çalışmalar çok ilgi çekici bir gelişme kaydetmektedir.

1963 yılında Yugoslavya ve Batı Almanya'da katıldığım folklor ve etnografya ile ilgili kongrelerden dönüşte bir Türk Hanımı ile tanışmıştım. Kendisi Batı Berlin'de

açmış olduğu bir bebek sergisi sonunda Yurdumuza dönmüyordu. Yanında bulunan büyük kutu ve bavullar içinde ne olduğunu öğrenmek istediğim zaman, sergilediği bebekler olduğunu söyledi. Kendisine Batı Berlin'de, bu elişli bebekler ve Türk giyimlerine karşı nasıl bir ilgi gösterildiğini sordum. İlgi büyüktü. Fakat ilgili Türk Makamları tarafından satış yasağı konulduğu için, büyük zorluklar içinde kaldığını öğrendim. Yanında bulunan Alman gazetelerinin inceleyince, hemen hemen bütün Alman basınının sergiye ait resimler ve yazılar yayımladıklarını gördüm. Bu bebekler, sadece giyim ve kılık-kıyafetimizi değil, aynı zamanda sosyal yaşamımızı da yansıtıyordu.

Bu defa Ankara'ya gittiğim zaman bu müteşebbis Türk kadınına Millî Folklor

ARAŞTIRMALARI

Enstitüsü aracılığıyla aradım. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesi resim öğretmeni olduğunu ve aynı titizlik ve aşkla bebek yapımına devam ettiğini öğrendim. Suzan Koldaş, bebek giyimlerinin bilhassa orijinal olmasına, asla sadakata büyük değer veriyordu. Kendisiyle buluştuğumuz zaman, ilisedeki dersinden yeni dönmüş, evindeki atelyesinde yüzlerce bebek arasında çalışmaya başlamıştı. Hayat ve çalışma şeklini kendi ağzından dinledim.

Suzan Koldaş, aslen Amasyalı ve Çorum'un Mecitözü İlçesinde yerleşen bir ailenin kızı idi. 1949 - 1950 ders yılı sonunda Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümünden mezun olmuş, Karaköse ve Çorum'da öğretmen olarak görev aldıktan sonra 1957'de Ankara'ya gelmiş ve Yıldırım Beyazıt Lisesinde çalışmaya başlamıştır.

Aynı zamanda bir ressam olan Koldaş, daha çocukluğunda doğup büyüdüğü yerlerin kıyafetlerini giyim ve kılık-kıyafetlerini, annesinin çeyiz sandığındaki eşyaları tetkik etmiş; elişleri ve rengarenk şehirli ve köylü kadın ve erkeklerin elbiseleri dikkatini çekmiştir. Babasıyla köyleri dolaşmaktan büyük bir zevk almış, her gittiği yerde elişleri ve giyimleri, halk sanatları mahsulü olan eşyaları tetkike, derlemeye başlamıştır. Bursa Kız Öğretmen Okulunda iken, öğretmenlerle birlikte köy gezilerine girdiği zaman, o daima oyun ve eğlenceden ziyade köy kadınlarının tezgâhlarını, gergeflerini, ova ve elişleri ile çehiz sandıklarını incelemiştir.

1957'de Ankara'ya tayin edildiği zaman, bebek yapımının revaç bulduğunu, fakat bunların çoğunun uydurma olduğunu görmüştür. Bunun üzerine bebek ve bunların giyimlerini yapmaya başlamıştır. Bundan evvel İstanbul'da yapılan III. Halk Oyunları Bayramı'na katılacak Çorum Halk Oyunları Topluluğunun kadın giyimlerini dikmiş ve hazırlamıştır. Bu bayrama kendisi de katılmıştır. Daha önceleri de sergiler düzenlemiş olmakla beraber ilk büyük ve başarılı sergisini Ankara'da 1961 yılında Amerikan Ker (Care) Şirketi müdürünün teşviki ve müzaheretle açmıştır. Halk giyimli ve yaşayışına ait olan bu sergi büyük ilgi görmüştür. Bunun üzerine 1962'de Türk - İngiliz Dostluk Cemiyeti'nin arzusuna ve Basın, Yayın ve Turizm Genel Mü-

dürlüğünün yardımı ve bebekleri Londra'ya nakli neticesinde Londra'da da bir sergi tertip etmiştir. Bu sergiyi 1963 yılında Batı Berlin Steglitz Belediyesi Sergi Salonunda açtığı sergi takip etmiştir. Bu serginin düzenlenmesinde Berlin Başkonsolosumuz Galip Evcen ile eşi Melâhat Evcen'in büyük yardımları dokunmuştur.

Bilhassa Ankara'da Türk - Amerikan Derneğinin bir toplantısında teşhir edilen bebeklerini gören o zamanki Japon elçisi Takajiro Inoue, Türk bebek ve giyimlerine büyük ilgi göstermiş, Suzan Koldaş'ın evindeki atelyesini ziyaret ederek bir koleksiyon satın almıştır. Bebek ve giyimlere yakın ilgi gösteren Takajiro Inoue, ayrıca Japonya'da yapılan bu tür bebeklerin nasıl, ne gibi metodlarla imal edildiğini elçilikteki sinema salonunda, Suzan Koldaş'a ve davetlilere, özel olarak çekilen bir filmi oynattırarak göstermiştir.

Suzan Koldaş yaptığı birer sanat eseri olan bebeklerini Ankara'da yeni açılan De-

Suzan Koldaş'ın bebeklerinden birisi

Bayan Garrick Scott'un Bebekleri

Yazan : Janet MARCH - PENNEY

En çok sevdiği bebekler için kostüm dikmek, çok kereler küçük kız çocuklarda dikile karşı ilk alakayı çekmektedir. Fakat henüz 12 yaşında bulunan Anne Garrick Scott için, 18'inci asırda yazılmış bir romanı okuduktan sonra, bebekler için tarihi kostümler dikmek, ömrü boyunca sürüp giden bir meslek hayatının başlangıcı olmuştur.

Bugün dört çocuk anası bulunan Mrs. Scott, İskoçya hudutlarında, Melrose'da bulunan evinde, bütün dünyada satılan ve tarihi hususiyetleri üzerinde bulunduran kostümler dikmektedir.

Daha 12 yaşında iken 18'inci asra ait kostüm hazırlamak için sarfettiği ilk gayretler hakkında kendisi şöyle demektedir : "Mezkûr kostümlerin, dışardan satın alınan bebekler için hazırlanabilmesinin imkânsız olduğuna kani oldum. Dolayısı ile tellerle bebek silüetleri hazırladıktan sonra bunları yünle defalarca sardım. Evvelâ yüzlerini hamurdan yaptım. Ancak sonraları daha sağlam olduğuna kanaat getirdiğim bir algı keşfettim. Her ne kadar bugün yüz ve el kısımları daha sofistike bir mahiyet taşımaktaysa da, ben olan eski usulümü kullanmaktayım. Başlangıçta bu benim için bir eğlence konusu idi. Ancak bazen tiyatrodaki kostümlerimi denemek i-

deman Oteli satış salonlarındaki dükkânlarda satışa da arz etmiştir. Yabancıların büyük ilgisini çeken bebekler, Türk milli giyimlerini tanıtmaktadır. Halk yaşayışı ve giyimlerinden sonra şimdi de eski Türk askerî kılıklarına büyük ehemmiyet veren Koldaş, nisan 1967'de Ankara Güzel Sanatlar Galerisinde de Milli Folklor Enstitüsü'ne adına bir sergi açacaktır. Ayrıca Frankfurt'tan da davet edilmiş bulunmaktadır.

Millî hars ve kültürü olan böyle değerlere ihtiyacımız vardır. Suzan Koldaş'ı ve aynı yolda yürüyenleri teşvik etmek ve korumak hepimizin ve bilhassa Turizm ve Tanıtma Bakanlığının baş görevidir. Kendisini tebrik eder, çalışmalarında sürekli başarılar dileriz.

çin de bebeklerden istifade ettim."

Evvelce Perth tiyatrosu moda kreatörü olan Mrs. Scott, kocası ile tanıştığı Edinburgh San'at Koleji'nden mezundur. Kocası yün, halı ve kilim boyamakta ve kari koca halılara resimler ve desenler yapmaktadır. Her ikisi de İskoçya San'atkarlar Cemiyeti üyesi bulunmaktadırlar.

En büyüğü bugün 18 yaşında olan ve ikisi erkek, ikisi kız olan çocukları küçük iken Mrs. Scott tiyatrodaki işinden ayrılmak mecburiyetinde kalmıştı. Ancak çocukları büyüyünce yeniden bebek imaline başlamıştır. Kendisi şöyle demektedir : "Bir an bu kostümleri piyasaya sürebileceğim hatırıma geldi. 1953 senesinde Edinburgh Festivali Sanat Merkezi için bir koleksiyon hazırladım."

Nitekim o günden bu yana devamı faideli olduğuna kendisini kani edecek miktarda satmış bulunmaktadır. Edinburgh Sergisinde tertiple ettiği "İskoçya Tarihinden Simalar" isimli sergiyi müteakip; Glasgow San'at Okulu Mrs. Scott'a İskoçya simaları sipariş etti ve sergiler ve siparişler birbirini takip etti.

Durham West Riding, Sussex ve Somerset Eğitim Müzeleri için bebekler yaptı. Bunların bazıları okullarda kullanılmaktadır.

Kullandığı malzeme pahalı olmamakla beraber çok kereler güç bulunmaktadır. Bu hususta Mrs. Scott şöyle demektedir :

"Gerek renkleri, gerekse cinsleri bakımından modern malzemeler bu işe elverişli değildir. Geniş bir koleksiyonu muhafaza ettiğim gibi, dostlarım da ellerine geçirdikleri ufak tefek antika parçaları bana vermektedirler."

Mrs. Scott, her bebeğe enteresan bir poz verilmesi ve müvazenede olması, yalnız başına durabilmesi için emek vermektedir. Her birinin imâlî ise bir hayli zaman almaktadır. Tellerin kurulması için haftalara ihtiyaç vardır. Müteakiben boyanmalarına sıra gelmektedir. Zaman zaman kendisine tellerin sarılmasında kocası da yardım etmektedir.

Gerek Bay, gerekse Bayan Scott'a göre

Kurşun Dökme

Yazan : Dr. Muammer Kemal ÖZERGIN

1. Derlemenin konusu : Kurşun dökme
2. Derlemenin bölgesi : İstanbul şehri
3. Derlendiği yer ve tarih : İstanbul, 9 - 10 ekim 1950.
4. Derleme şekli : Gözlem ve soruşturma yolları ile.
5. Bilgi veren : Metinde gösterildi.

I. ÖN BİLGİLER

1. Kurşun dökme, halk hekimliğinde "ocaklılık" müessesesine bağlı tedavi yollarının başta gelenlerinden biridir.
2. Bu ameliyeyi kadınlar yapar. Bunların "ocak" tan ve "izinli" olması şarttır. Yoksa herhangi biri eliyle kurşun dökme bir fayda hasıl olmaz. Kurşun dökme "kurşuncu kadın", veya sadece "kurşuncu" denir. Ocaklılık'ta izin, orta yaşı geçmiş kadınlara verildiği için, kurşuncu kadınların hemen hepsi yaşıdır. İzin verilecek kimse, namaz ve niyazında olan, orucunu tutan dindar kadınlardan seçilir. Bunlar Kur'an-ı Kerim'i okumasını bilen yahut hiç olmazsa ezberinden sûreler okuyan kimse lerdir. Erkek kurşuncu yoktur.

Benim tanıdığım kurşuncu'nun adı Zü-

bir işin yapılmasını ve insanların yaratıcı işlerle meşgul olmasını görmek çocuklar için daima faydalıdır. Kendi çocukları, boş zamanlarında hiç bir zaman bundan şikâyetçi olmamaktadır. Hiç biri ebeveynlerinin yolundan gitmeyi tasarlamamakta, fakat ilgileri günden güne artmaktadır.

Hemen hemen yaptıkları bütün bebekler tarihi karakter taşımaktadır.

Mrs. Scott'un bebekleri 30 ile 35 santimetre boyları arasında olup beheri 10 İngiliz lirası civarında satılmaktadır. Ancak daha büyükleri ve daha zengin kostümlüler 30 Sterling'e kadar alıcı bulmaktadır. Bugüne kadar Mrs. Scott, ekserisi hususi koleksiyonlarda olmak üzere 400 bebek imâl etmiş ve birçoğu Amerika, Fransa ve İsveç dahil, birçok deniz aşırı memlekete sevkedilmiştir.

Bir müşterisi için, içinde müzisyenler dahil 18'inci asırdan kalma bir bebek evi imâl etmiştir.

lâl hanım idi. Aslen Rizeli ve okuma - yazması olmayan bu kadın 65 yaşını geçmiş bulunuyordu. 16 yıl önce İstanbul'a gelmiş olan Zülâl hanım, "ocak" tan olduğunu ve kendisine anneannesinin "izin" verdiğini söylemiş de, bana fazla bilgi vermekten kaçınmıştır. Zülâl hanım, kurşun dökme'den başka sıtma bağlama ve derde (sıkıntı, nazar değme, asap bozukluğu v.b.) okuyup üfürme de yapıyordu.

3. Kurşun; nazara uğramışlara, kendisine büyü yapılmışlara, hafakan illeti basmışlara, hastalığı uzun sürenlere, sık - sık sıkıntı ve bayılma gelen kadınlara, ruh hastalarına dökülür. Kurşun dökme, bir nevi nazar ve sihir açma, derdin sebebini meydana çıkarma ve manevi tedavi etme yoludur. Kurşun dökme'nin, onun bu özelliğine inanana bir iç ferahlığı ve ruh hafifliği verdiği muhakkak idi.

4. Kurşuncu kadının, ameliye sırasında kullandığı ve kendisine ait olan âletleri şunlardır :

- (1) Kurşun : 300 - 400 gr. kadar bilinen adı kurşun parçası.
- (2) Kurşun eritme kepeçesi : Bilinen mutfak kepeçesi biçiminde, demirden yapılmış, ırice bir kepeçedir. İçinde kurşun eritilir.
- (3) Tas : Bakırdan, iri boy, bilinen hamam tasıdır. Benzer biçimde bir tas da olabilir. İçine su konur ve erimiş kurşun buna dökülür.

5. Kurşun dökme'de yer ve zaman şöylece gösterilebilir :

- (a) Kurşun, yatak hastasının odasında ve yatağında iken, diğerlerinin ise yine evinde ve en çok oturduğu odada dökülmesi lazımdır. Böyle yapıldığı takdirde tedavinin daha tesirli olacağı kabul edilir.
- (b) Kurşun, gündüz öğleden evvel veya sonra, daha çok namaz vakitleri arasında dökülür. Akşam'dan sonra ve gece dökülmez.

6. Kurşun dökme, derdin ağırlığına, veya ilk dökülüşten sonra görülen tesir şekline, yahut gösterilen lüzuma göre, ayrı günler-

de olmak üzere birden fazla üç defaya kadar tekrar edilebilir.

7. Kurşuncu kadına, işini bitirdikten sonra muhakkak bir miktar para verilir. Verilecek paranın belli bir tarifi yoktur. Bu husus daha çok, kendisine kurşun dökülen hastanın mali imkânlarına göre ayarlanır. Kurşuncu kadın da, münasip görülerek kendisine verilen paraya kat'iyen itiraz etmez ve fazlasını istemez. Birden fazla kurşun döküldüğünde, her döküm için ayrı veya hepsini ihtiva etmek üzere işin sonunda toptan para verildiği de olur. Ancak kurşun dökme'de çok az da olsa, para verilmesi şarttır.

Benim gördüğüm kurşun dökme sonunda kurşuncu kadın giderken, ona iki lira verilmişti.

8. Bu âdetteki bazı deyimlerin manası farklı olduğu cihetle, onların burada ayrıca açıklanması faydalı olacaktır :

Kurşun dökme : Ameliyenin icrası sırasında, su dolu tas'ın kurşun dökülecek mahallin bir - bir buçuk karış kadar yukarısında tutularak, kepecedeki erimis kurşunun bunun içine birden boşaltılması demektir.

Basta ekme kırıma : Nazara uğramış kişinin başının üstünde, iki el ile tutulan bir parça ekmeğin, içten belli bir dua okunarak bir kaç parçaya bölünmesi demektir.

II. KURŞUN DÖKME (yol ve sıra)

1. Kurşun dökme ameliyesi, iki safhada incelenebilir. Birinci safha, kurşun dökme'dir. Bu safhada kurşun: önce başa sonra göbeğe (karına), sonra dizlere veya ayaklara, en son eşiğe (yani vere, toprağa) olmak üzere dört kere dökülür. İkinci safha ise, hastanın başında ekme kırma ve nazara okuma gibi kurşun dökme'yi tamamlayan işlerdir.

A. Kurşun dökme'de yol

2. Parça kurşun eritilmek üzere kepeceye konur ve kepece de bir ateşin (mangal), ocak, soba) üzerine yerleştirilir. Kurşuncu kadın ayrıca, bakır tase da su doldurur ve suya bir tutam tuz atar.

3. Kurşun dökme'nin belli bir yolu vardır. Şöyle dökülür :

a. Kurşun eriyince, kurşuncu kadın kepeci ateşten alır, kepeci sağ el ve su

dolu tase sol el ile tutar,

b. Kurşun dökülecek kimsenin, oturuyorsa başından aşağı, veya yatmışsa üstüne, onun her tarafını kapatacak şekilde bir battaniye yahut benzeri bir örtü örtülür.

c. Kurşuncu, hastanın başına gelir ve kurşun dökme'ye hazırlanır. İçinden önce Besmele çeker ve niyet eder, sonra yine içinden "nazar duası" nı okur. Bu okuma sırasında da kepecedeki erimis kurşunu hafif - hafif sallar. Okuma bitince erimis kurşunu, birden su dolu tasin içine boşaltır. Bilindiği gibi, erimis kurşun bir sıvı ile temas edince patlar ve parçalanır.

B. Kurşun dökme'de teşhis

4. Parçalanmış kurşun su içinde (bazen oda içinde de) dağılır. Bunlar ırılı - ufaklı ve türlü şekilli parçalar halindedir. Bu kurşun parçaları yeniden eritilmeden önce toplanır ve bunlar kurşuncu kadın tarafından gözden geçirilir.

5. Kurşunun her dökülüşünde, parçalanmanın meydana getirdiği şekilleri kurşuncu kadın birer - birer elden geçirerek, hastanın haline göre ve onun derdine uygun şekilde tanımlar ve bunların aralarında ilgi kurar.

6. Kurşun parçalarının tanımlanması şöyle yapılır :

(a) İri bir fasulye tanesi biçim ve büyüklüğündeki parça, hastanın "yürek" i olarak kabul edilir. Muhakkak bulunması gereken bu parça, tek başına veya bir kurşun kümesi arasında da görülebilir.

(b) İnce uzun ve dile benzer parçalar, "kötü insanın dili" sayılır. Bunlardan en düzgününün, en bicimlisinin bir tanesi koparılıp hastaya verilir. Hasta bunu göğüs kısmına gelmek üzere (yani helden aşağısı değil, yukarısında) çamaşırı arasına diker ve üç gün üstünde taşır. Üçüncü günden sonra bu parça, bir akar suya, bir çeşmenin akıntı yoluna bırakılacaktır.

(c) Diğer şekiller de, bu yolla daha çok "iv" insan", "köpek şeklinde kötü insan", "kara köpek", "cin", "şeytan" v.b.-larına benzetilir.

7. Bütün bu şekiller beraber bulunmuş, çokluk v.b. bakımlar dikkate alınarak ve aralarında ilgi kurularak yorumlanır. Bövlece kurşuncu kadın, hastanın geçmiş, derdin geliş ve durumu üzerinde açıklamalar

ARAŞTIRMALARI

yapar ve kurşun dökme ile bunların ortaya çıkarılarak giderildiğini anlatır.

C. Kurşun dökme'de sıra

8. Yukarıda belirtildiği gibi kurşun dört kere dökülür.

a. Kurşun önce başa dökülür. Bu sırada hasta oturtulur ve üzerine battaniye örtülür. Tas başın hemen yukarında kaldırılarak, kurşuncu tarafından kurşun dökülür. Parçalanmış kurşun toplanır ve elden geçirilerek ilk açıklamalar yapılır.

b. Kurşun tekrar eritilir. Sonra hasta sırt üstü yatırılır ve üzeri yine battaniye ile örtülür. Bu ikinci sefer tas, karnın hemen yukarısında tutularak kurşun dökülür. Kurşun parçaları bir daha izah edilir.

c. Kurşuncu üçüncü defa, yatan hasta battaniye ile örtüldükten sonra, ayaklar veya dizler yukarısında kurşun döker. Dağılan kurşun parçaları yine gözden geçirilir.

d. Nihayet dördüncü defa, doğrudan doğruya hastanın yattığı odanın veya evin sokak kapısının eşliğinde (yani yere) kurşun dökülür. Buradaki yere dökme, tabii yine su dolu tase kurşun dökme şeklinde dir.

Kurşuncu kadının açıkladığına göre, kurşun dökülürken nazar veya hastalık kurşuna çekilmiştir. En son eşiğe dökülmekle, bunlar eşiğe yani ayak altına atılmış olur. Eğer böyle yapılmazsa, o derdinin hastalığının, bundan sonra kurşun dökülecek olana geçeceğine inanılır.

D. Nazara okuma v.b.

9. Kurşun dökme bittikten sonra, kurşuncu kadın hastanın başında ekme kırar. Bir parça (dilim) ekmeği hastanın başı üzerinde içinden bir dua okuyarak üç parçaya böler. Bu üç parça ekmeği, erimis kurşunun döküldüğü yine o, su dolu bakır tasin içine atar.

10. Kurşuncu, sol elinde tuttuğu bakır tasin kenarını sağ eli ile sıvazlayarak, içinden bir dua okur ve suya üfürür. Sonra tasin üç ayrı kenarından olmak üzere, bu sudan hastaya birer yudum içirir.

11. Kurşuncu kadın bundan sonra, sağ elinin parmak uçlarını tastaki suya batırır ve su damlalarını hastanın başına silker. Yine aynı şekilde, hastanın yüzünü sıvazlar. Sıra ile (1) göz kapaklarına, (2) alın,

na, (3) avuçlarına, (4) bileklerine, (5) kollarına, (6) boynuna, (7) göğsüne, (8) sırtına, (9) dizlerine ve (10) ayak altlarına aynı sudan sürer.

12. Bütün bu ameliye bittikten sonra, tastaki su geliş - güzel dökülmez. Bu su bahçenin (veya ayak - altı olmayan bir yerin) temiz ve kenar bir tarafına, içindeki ekmele beraber dökülür. Tas da, ekme parçalarının üstüne kapanır ve ertesi günü sabahına kadar böylece bırakılır.

13. Kurşuncu bazen, hastaya bir sürahlı suyu da okuyarak bırakır. Bu su 3 - 7 - 11 gün içinde azar - azar içilir. Suyun bitirme gününün tek sayılı olması şarttır.

14. Kurşun dökme sırasında kurşuncu kadının tarafından içinden söylenen, (a) Besmele, (b) niyet, (c) çeşitli dualar gibi, belli sözlerden asıl bilinmesi elzem olan son iki gurubu, ne yazık ki, tesbit edilemedi.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan değerli eserlerden biri de Türk Ansiklopedisidir. Bir ilim ve kültür hazinesi olan Türk Ansiklopedisinin 110'uncu fasikülü 64 sahife olarak yayınlanmıştır. Fasikülde 50 den fazla resim ve tablo vardır. Son aylarda düzgün bir şekilde yayınlanmakta olan Türk Ansiklopedisinin bu fasikülü, "Edebiyat" maddesinin son kısmı ile başlamakta, "Eflâk" maddesinin ilk kısmı ile sona ermektedir. 110'uncu fasikülün en geniş işlenmiş maddesi "Edirne" dir. Osmanlı Devletinin ikinci başkenti, Fatih Sultan Mehmet'in en sevdiği şehir, Türk tarihinin ölmaz mimarlık şaheserleri ile bezeli serhat şehrimiz olan Edirne, bol resim ve tablolaryla, il haritası, şehir plânı ve kalkınma plânı ile fasikülde çok geniş bir yer almaktadır. Edirne maddesine 22 sahife ayrılmıştır. Bundan başka 110 uncu fasikülde Edison, Edille, Edremit, Edvard'lar, Efes, Eflâk maddeleri gibi maddelere de geniş yer verilmiştir. Türk Ansiklopedisinin öteki fasikülleri gibi 110 uncu fasikülü de Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarında satılmaktadır.

Naldöken'de Kurban Bayramı

Yazan : Rıza YETİŞEN

Kurban bayramı, zilhicce ayının onuncu günü başladığı malum olduğuna göre, daha ay başlarında, hemen her akşam, doğacak Hilâli herkesten önce görebilme kaygusu ile grubu süzerler, ay'ı ilk görmüş olmanın gururu ve mutluluğu içinde "ay göründü! ay göründü!" diye, herkese duyurma ve bir kahrâmanlık edasıyla bağırırlar. Bayramın on gün veya 8 gün sonra geleceğine kesin olarak ancak o anda inanırlar. Bayramı, yanlışlıkla bir gün veya sonra yapmış olmak düşüncesi büyük bir üzüntü yaratır. Bu sebeple görülmüş olan ay'ın kaç günlük olduğunu tahminlemek te, tecrübeli ihtiyarlar için heyecanlı bir tartışma konusu olur. Yüzlerine mendil örtterek ay'a bakarlar ve böylece ay'ın üzerindeki gün çizgilerini sayabildiklerini söylerler.

Hilâli görebilen herkes :

Ay gördüm Allah !
Çok şükür Allah !
Şaykî gözüme,
Nuru yüzüme,
Çok yıllar görelim inşallah !

der ve dua durumundaki ellerini yüzüne sürer.

Başka bir rivayete göre de, hilâl'in kaç günlük olduğu, su veya aynadaki görüntüsü ile açık olarak görülmüş, fakat üç gün-

lülü geçmiş ise tek parça görülmüş.

Ay görüldüğü anda, silâhı olan kişiler, namluyu ay'a çevirip ateş ederler. Tüfeklerin muhakkak boşaltılması âdet tendir. Fakat bazı yaşlılar silâh atmanın sonradan çıktığını söylemektedirler, silâh atmanın iki nedeni olsa gerek: 1 — Ayın görüldüğünü herkese duyurmak, 2 — Bayram günlerinde, içki ve eğlence âlemlerinde fazla coşup ta, her hangi bir kazaya sebebiyet vermemek gayesiyle silâhları boşaltmak.

Arifeden bir gün önceki akşam üzeri bütün köy delikanlıları ve orta yaşlı erkekler, atlar, at arabaları ve yakın zamanlarda otomobillerle "Arafaya gidiyoruz" diye İzmir'e inerler. Yine o gün kadınlar, ev temizliği, evlere badana yaparlar ve çamaşır yıkarlar. Bütün ev halkı çimer'ler (Banyo yaparlar).

O gece İzmir büyük bir bayram havası içindedir. Civar köylerden ve kasabalardan gelenler, bayram günlerinden daha neşeli anlar yaşarlar. Şehrin her yerinde, yer yer davul zurnalar çalar. Kapalı salonlarda ince sazlar ve çeşitli eğlenceler yapılır. Tabii bizim delikanlılar da bu âlem içinde sabaha kadar çok güzel vakit geçirirler. Sinemalara, tiyatrolara ve başka eğlenti yerlerine gitmiyen kalmaz. Yalnız şunu da burada zikrederim ki, tiyatroya, meyhaneye ve kadın bulunan kötü yerlere gitmek pek fena bir hareket ve hatta suç sayılan hareketlerdir ve cezasız kalmazlar (dini konularda buna ayrıca temas edilecektir). Son zamanlarda her yere grip çıkma, kınanmaz hale gelmiştir.

Bu eğlenceler içinde fayton, otomobil ve kayak gezintileri de onları pek mutlu kılar. Sabahlara kadar eğlenmeye, iyi vakit geçirmeğe (senede bir gün olduğu için olacak) gayret ederler. Daha doğrusu, felekten bir gün çalarlar. Fakat bu, bazen kötü bir sonuçla biter: Kurbanlık koyun veya başka öteberi için getirdiği parayı, şuna buna kaptırır ve köye hüsrân içinde eli boş dönerler olur.

Arife günü "çandılar" kurulmuş bulunacağı için (çandı = etrafı çitalarla çevrili koyun sürülerinin bulunduğu yer), köy-
lülerden henüz koyununu almayanlar var-

ARAŞTIRMALARI

sa oraya gider kurbanını alır ve arabalara binerek akşama doğru köye dönerler.

Akşam olunca ki, bayram akşamları, bayram günlerinden daha önemli sayılır, birçok evlerde ve hususile dedelerin evlerinde toplanıp yer, içer eğlenirler.

Akşam vakti lâmbaları erken yakmak, oturulacak odayı hazırlamak gibi işler her evde göze çarpar, çünkü eve ansızın bir misafir gelebilir.

Bayram sabahı erken kalkılır; iddia delikanlılar besli koçlar alır veya kendileri beslerler ve köy meydanında gezdirirler. Eğer başkası da meydana koç çıkarırsa, hangisi daha zorludur diye koçları güreştirirler. Hangi koç kazanmışsa, sahibi büyük bir gurur içinde dolaşır; haber zaten bütün köye yayılmıştır. Eğer delikanlının bir de sevgilisi varsa ki, daima sevdiği bulunan delikanlılar bu işi yaparlar, artık bu bayram onun için ömrünün en mutlu anı olur. Bu güreşten sonra koç eve götürülür ve kesilir.

Nişanlı olan gençler arife günü akşam üzeri birbirlerine hediyeler gönderirler. Delikanlı ekseriya nişanlısına koyun, kız da ona gömlek, çorap, mendil ve ayakkabı gibi şeyler gönderirler.

Gönderilecek koyun allanır pullanır çeşitli köy çalgılarıyla ve delikanlılarla, çala oynaya ve herkesin görebileceği yoldan gidilerek kız evine götürülür ve dönüşte de delikanlının hediyesini alır getirirler.

Kurbanları belli kişiler keser; herkes kurban kesmeğe yetkili değildir; Tarikat icabı olarak, belli bir törenle, kendisine Kurbanlık ödevi verilenler kesebilir. Bunlara Kurbanı denir. Kestikleri hayvanlar için ücret almazlar; onlar için paradan ziyade verilen hizmeti yerine getirmek mutluluğunu duymak önemlidir. Konu komşuyu kırmamak, onları hoş etmek duyulacak zevklerin en tatlısidir. Kurban sahipleri de bunu bildikleri için ellerinden geldiği kadar, Kurbanıları memnun etmeğe çalışır ve izzeti ikramda kusur etmezler; içki, meze, çay, kahve ve yemiş gibi çeşitli şeyler sunarlar. Koyunun böbreklerini ekseriya Kurbanıalar alırlar ve bu bizim hak-kımız derler.

Koyunun kulaklarını, çocuklar pek severler; yumurtalarını da kapışarak yer-

Kurbanı, koyunun üç ayağını (iki arka, bir ön sol) bağlayıp yüzünü kibleye çevirir. Kulağı ile gözünü kapatır ve kazılan çukura kamı akacak şekilde yatırır ve :

Fermanı Celil!
Kurbanı Halil!
Fedai İsmail!
Delili Cibrail!
Süphan Allah!
Elhamdülillâh!
Allahu ekber
Vallahi ekber
Velillâhü - hamd.
Destur iman, destur şah!

diye dua eder ve bıçağın yan tarafını koyunun boğazına tutarak, "Ya Allah, ya Muhammet, ya Ali", diyerek üç defa sıvazlar ve sonra bıçağı sürterek keser.

Kesilen koyunu yüzmek, içini çıkarmak ve parçalamak hep kurbanının vazifesi içindedir.

Köyde herkes kurban kestiği için et dağıtılmaz; zaten köy geleneğine göre, kur-

BİR DEFADA

2 MİLYON

LİRA

LÜKS APARTMAN DAİRELERİ
ÇOK ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ

Apartman daireleri, kaliteli malzeme kullanılarak, en temiz işçilikle özel surette inşa edilmiş kalitelili parka ve marjlı döşemeli tam konutlu ideal birer aile yuvasıdır.

Fazlasına güven, yuvanızda huzur

AKBANK

(Hüsnelilik : 7972 — 29)

(Eran : 25394 — 28)

ban, adak, hayır ve saireler bilhassa çiğ olarak dağıtılmaz, pişirilip sofralar hazırlanır, evlerde yedirilir, ancak, kurban kesemiyen veya dışarıdan gelen birkaç fakire birer, az verirler. Köylü, sene içinde pek az et yerler. Fakat bir yıl içinde köyde pek çok adak, kurban, ve ölümler için hayırlar yapıldığından et gıdası epeyce alınmış olursa da, köylü ayrıca et satan bir kimse bulunmadığından kâfi et yiyemezler. (Bu konuda şöyle bir olay anlatılır: Birinin çocuğu hastalanır, doktora götürürler. Dr. çocuğun gıdasız kaldığını söyler, anne bu durumu komşulara dert yanarak anlatır ve ilâve eder: Doktor çocuğa gıdasız kalmış diyor, halbuki babası, ay geçmeden bir kilo etle eve gelir.)

Evet. Kurban dağıtılmaz, kavurma yapıp çömleklere doldurulur ve günlerce yenir. Bu kavurma, yaz günlerine rastlarsa en çok 20 gün içinde yenip bitirilmek mecburiyeti vardır. Çünkü: Muharrem ayı başlar ve oruç tutulur; bu oruçta et, balık ve yumurta yenmez. Bekletilirse de bozulur. Kış aylarına rastlarsa aylarca yiyenler olur.

Kurbanı doğrama, kavurma v.s. işleri en geç ikindiye kadar bitmelidir. Bu işler de kadınlara aittir. Erkekler giyinir kah-

velere giderler. Kadın henüz giyinmemiştir; halbuki biraz sonra misafirler gelecektir veya gidilecektir. Hemen yıkayıp süslenmek gerektir.

Sabahleyin kurban kesilirken ocaklar da yakılır, bir yılın ete hasretliği bugün giderilecektir. Bir gün evvelinden yük ekme'ler (yufka) yapılmıştır. Her evden iskara et kokuları yayılır. Tabir caizse şişinceye kadar yerler; okadar çok yiyenler olur ki, "yakı olurlar". (Migdesi bozulur).

Kesilen kurbanın döşü ve sağ budu haşlanır, suyu pilâv pişirilir ve akşam, ya dedenin evinde veya büyüklerden birinin evinde yenilir. Bu kurban yemeğinde herkes içeceği kadar içki de getirir (içki sadece rakıdır). Hep beraber yer içen eğlenirler. Hangi çeşit kurban veya adak olursa olsun mutlaka pişirilip yedirilir.

Bayramın en güzel ve eğlenceli zamanı 1 ci gündür. İkinci zamanına doğru bütün köy delikanlıları ve orta yaşlı erkekler, gurup gurup, her evi dolaşarak "Bayramınız kutlu kurbanınız kabul olsun" der ve bütün ev halkı ile bayramlaşırlar; büyüklüğün elleri öpülür, küçüklerin ellerini öper, akranlar niyazlaşırlar. Bu misafir kabul işine evden bir kadın veya kız bakar. Her gelen kişiye bir ikramda bulunulur. İkram için her evde bir masa hazırlanmıştır. Çeşitli yiyecekler, içkiler, mezele ve çiçeklerle donatılmıştır. Yavuklusu (nişanlı) olan kız evi, delikanlı geleceği için, çok güzel ve nadir bulunan şeylerle masayı hazırlar; öyle ki, her gelen misafir, "öyle bir masa donatmış ki, kuşun sütüne kadar ne istersen var" demeli ve köye yayılmalı. Gelen misafirler bayramlaşmayı ayaküstü yaparlar ve ikramdan sonra hemen başka eve geçerler. Böylece 3 - 4 saat içinde bütün köy dolaşmış olur. İkram edilen şeylerden herkes bir şey yiyip içmek zorunludur; aksi halde dargınlık var demektir. Misafirler hep erkek olduğu için bilhassa içkiyi tercih ederler. Zaten bayram oluşu da bunu icap ettirmektedir. Her evden içilen birer kadeh, kısa bir zamanda her kesi çıkar keyf ve tam sarhoş eder. İdareyi elden kaçıranlar, daha köy, yarı olmadan sızıp kahrılar, yer yer nara atmalar, türkü söylemeler, güllüşenler ve ağlaşanlar göze çarpar; evlerde toplanıp çalıp oynamalar birbirini takip eder. Ara sıra kavgaya

yeltenenler olursa da çabuk önlerler. Hiç bir kötü hâl vakı olmaz. Sonsuz bir coşkunluk içinde 1 ci günü tamamlarlar.

Bu günün çok güzel bir yönü daha vardır; birbirlerine dargın olanlar mutlaka bugün barışırlar. Küs olup ta bugün barışmıyanlar, artık bir daha barışmazlar, veya gelecek bayrama kalmıştır. Eğer dargın olanlar sevgililer ise ve bayramlaşmağa gitmemişse artık onların birleşmelerine imkân kalmamıştır, bütün ümitler kesilir. Eğer barışmak istiyor da, erkeklige yediremiyorsa işi sarhoşluğa vurur veya arkadaşlarının zoru ile olmuş gibi gider barışır. Bu geleneğin önceleri olmadığını 80 - 100 sene evvel başladığını ve hatta herkesin kurban kesmesinin de sonraları başladığını söyleyenler vardır.

Bayramda çocuklar erkenden giyinip el öpmeye çıkarlar, tabii eli öpülen kişiler onlara para verirler, kadınlar da yiyecek vererek, her sene bayramlara erişmesi için dua ederler.

Kadınların bayramlaşması 2 ci günü başlar. Her evin kadını bayram kahvesi pişirir ve herkesi çağırır burada bayramla-

şırlar, uzak yerlerde olanlara da gezmeğe çıkarlar. Kadınlar kendi aralarında gezerler dolaşırlar veya eğlenirler.

Bayramın her gününde, çocuklar kendilerine göre oyun ve oyuncaklarla, kızlar ve delikanlılar kendi aralarında, yaşlarına uygun eğlenceler tertip ederler ve bazan karışık eğlenirler. Delikanlılar içkili eğlenceler de yaparlar; çalgılar çalınır oyunlar oynanır. Bu eğlencelere kızların da katılması neşeyi artırır ve ekseriyetle de birlikte olurlar. Büyükler de yer yer akranları arasında toplanıp içkili eğlenceler yaparlar. Bu hal dört gün geceli gündüzlü, kaç göçsüz, samimiyet içinde devam eder.

Mezarları ziyaret te 2 ci ve 3 cü günleri yapılır. Ziyaret esnasında orada kahveler pişirilir, yiyecekler yenir.

Başka köylerden gelen konuk aileler, ayrıca değişikliği ve coşkunluğu mucip olur. Bütün eğlencelerin kadınlı erkekli olması toplantının tadını getirir, hep akranlar ve samimi kişiler olmaları ve karı koca veya kız, ağabey gibi yakın olmaları kötü bir niyet doğurmaz; zaten buna da müsaa-

Soğuk algınlığından ileri gelen

BÜTÜN
AĞRILARA
KARŞI

GRİPİN

FAYDALIDIR

saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Folklor : 30

Çamşıklı Bölgesinde Kışyarısı

Yazan : Ali Rıza YALÇIN

Çamşıklı oğulları denilen bölge dokuz pare köyden meydana gelir. Bunlar :

1 — Şahin, 2 — Çakırağa, 3 — Ağın, 4 — Çamağa, 5 — Gölveren, 6 — Gaygisız, 7 — Dişbudak, 8 — Balaga, 9 — Başveran' dır.

Halkı, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan Atatürk'e kadar bütün hükümdarların tasdik ettiği bir tarihi olan "Bostancı babamın" evlâtlarıdır. Şimdiye kadar akrabalıklarını devam ettirmiş bulunan bu bölge Sivas'ın en sevilen köylerindendir. Kendine has türkülerle zaman zaman radyolarımızda sesini duyarız. Neslinden aldığı ananevi terbiye ve misafir perverliğini muhafaza etmiş bulunan bu köylerde, Köy Enstitüleri kuruluncaya kadar okumuş insanlar pek azdı.

Bu bölgede kışyarısı, kış mevsiminin doksan gün hesabıyla, kırkbeş günü doldu mu yapılır. Köy delikanlıları bir tellâl tayin ederler. Bu tellâl gündüz köy ortasına çıkar. "Bu akşam kışyarısı toplanacak", diye bağırır. Bu suretle kışyarısı töreni başlar. Toplanan delikanlılar içlerindeki illeri gelenler arasında vazife taksimi yaparlar.

Bu idareciler şu şekilde görev alırlar :

1 — Aşçı ve yardımcısı	2 kişi
2 — Bulgur toplayıcı	1 "
3 — Tuz ve yağ toplayıcı	1 "
4 — Ekmek toplayıcı	1 "
5 — Odun toplayıcı	3 "
6 — Sofracı	3 "
7 — Sinici (Tabak)	3 "
8 — Kasap ve yardımcısı	2 "

Bütün bu gezilerek istenen yiyecekleri köylü seve seve verir. Kesilecek koyunu ya köylü ortak alır veya hut da köyün bir zenginini hayırına verir. Bu suretle yiyecek ihtiyacı temin edilir. Vazifeler verilen herkes vazifesini yapmak için itiraz etmeden dağılır.

Sıra eğlencede vazife alanlara gelir. Bunlar da şöyle vazife taksimi yaparlar.

1 — Davul ve Zurnacı (köyde başta gelir)
2 — Kemani, Saz, Kavalcı
3 — Goca (İhtiyar) rolünde bir genç

4 — Arap rolünde bir genç
5 — Gelin elbisesi giydirilmiş bir genç.

Goca ve Arap rolü alacaklara kıyafetleri köy halkı ve eğlenceye iştirak eden gençler yanında giydirilmez. Bunları köylünün tanımamasına oldukça dikkat gösterilir.

O gün başka köyden eğlenceye gelen misafir delikanlı varsa isteği üzerine Gelin, Arap, Goca rolleri onlara verilir.

4 geneli bir araya getirmek suretiyle de ve (hortlak) tâbir ettikleri beyazlar giydirilmiş acayip bir mahlûk hazırlarlar. Veya maymun tabir edilen gülünç kıyafetli bir genç, beyazlar giyer, yüzüne makyaj yapılmış olarak hazırlanır. Velhasıl köylüyü güldürmek ve eğlendirmek için ne mümkünse yaparlar.

Diğer köy gençleri bir mazeretleri olmadıkça eğlence ve törene iştirak ederler. Yukarda bahsettiğim goca (ihtiyar) hazırlanırken yüzü beyaza boyanır. Beyaz yünden sakal yapılır. Elbisesi tamamen beyaz olması şartı ile giydirilir. Eline bir sopa, sırtına ağaçtan bir tüfek verilir. Ayaklarının dizinin hemen üstüne de ikişer adet zil takılır.

Arap gürbüz bir gençten seçilir. Goca (ihtiyar) nın aksine yüzü siyaha boyanır, siyah elbise giydirilir. Dizlerine de aynı şekilde zil takılır.

Goca (İhtiyar), kışı temsil eder. Arap ise baharı temsil eder. Geline de bölgenin giyinişine göre üçpeşli entari giydirilir. çeşitli ipeklerle donatılır. Bütün bunlar hazır olduktan sonra davulcu vurur. davuluna, zurnacı zurnasını çalar. Eğlenceye iştirak edecek olanlar gocanın (ihtiyarın) arkasından yola revan olurlar.

Bunlar köyün bir ucundan başlayarak her eve uğrarlar. Kapıyı vurup ev sahibi diye seslenirler. Çıkan ev sahibi eğlenmek isterse, "İçeri buyurun" der. Yoksa bahşişlerini verir mazeretini söyler. Başka bir e ve gidilir. İçeri alınmaları emredildi mi, goca (ihtiyar) ilderde olmak üzere içeri girilir. Ev sahibi ile goca arasında şu konuşma geçer.

— Selâmünaleyküm.

— Aleykümselâm Sultanım, Nerden ge-

lip nereye gidersin, böyle leşkerini (askerini) çekmişsin?

— Kışlıktan gelip yazlığa gidiyorum, sultanım.

— Allah yolunu açık eylesin, sultanım, emir buyur da askerlerin biraz eğlensinler.

— Eyvallah sultanım, siz de eğlenirsiniz.

Der ve emir verir. Evvelce hazırlanan okuyucu, kemaneci, sazçı, davulcu, zurnacı gibi eğlence takımı, sırasıyla hünerlerini gösterirler. On sesi güzel olan delikanlı bir halay çeker, davulun iştirakiyle. Goca da bu eğlencenin neşesine katılır, kalkar oynar. Delikanlılar beşer beşer gurup olurlar. Hepsini de elede tutuşup karşılıklı türküler söylerler. Aşağıda bu türkülerden bir örnek veriyorum :

Aaa maan yaman yaman
Get gelyim ardından
Get gelyim ardından

Aaa maan yaman yaman
Deloluyum derdinden
Deloluyum derdinden

Aaa maan yaman yaman
Eğildim bir daş aldım
Eğildim bir daş aldım

Aaa maan yaman yaman
Yar vefasız yurdundan
Yar vefasız yurdundan

Bu oyunlar bitince Goca ile Arap meydana davul zurnanın iştirakiyle bir güreş tutarlar. Goca, beyaz olup kışı temsil eder, arap da siyah olup yazı temsil eder. Arap rolündeki genç gürbüz olduğu, kışın da bahara dönmek üzere olması sebebiyle Arap güreşte Gocayı yener? Köylülerce kış yenildi telâkki edilir.

Goca yenildiği zaman sırtüstü düşer, ölü taklidi yapar. Gocayla gelen gelin rolündeki genç ağlar döğünür. İhtiyarın ayaklarını kaldırır, bırakır. Bakar ki, cansız, ümitsizce geri çekilir. Arap ev sahibi ile konuşur. Ev sahibi bir bahşiş verir, "Al da şu ihtiyarı bana bağışla" der. Arap bahşışı aldıktan sonra yerde yatan gocaya yaklaşır. Bir eliyle onun ayağının birini kaldırır, diğer elindeki kamçıyı yukarı kaldırır ve :

Çayır çimen söktüğüm
Meydanda yıktığım
Kalk dedim kalksan

Der ve kamçıyı gocanın karnına vurur. Goca bir hamlede ayağa kalkar, gelini arar bulduktan sonra alır yanına, eğlenceye iştirak edenlerle birlikte ev sahibini selamlarlar oradan ayrılırlar. Diğer evleri de aynı dolaşıp eğlendirdikten sonra evvelce yemeklerinin pişmesi için tahsis edilen "aşevi" ne giderler.

Bu gurup gelinceye kadar daha önce yemek için hazırlanan vazifeliler yemekleri hazırlar. Eğer yemekler hazır değilse gençler orada da halay tutar, oynar, eğlenirler. Yemekler yendikten sonra konu komşudan alınan eşyalar sahiplerine gönderilir. Köy delikanlıları da birbirine iyi yıllar dileğiyle neşe içinde evlerine dönerler.

REKLÂMINIZİ
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİNİ

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın : 11697 — 33)

Yıllık aboneli : 12,
altı aylık aboneli : 6
liradır.

Yurd dışı senelik abone :
\$ 3, c 1

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Bastırılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı :
HALK MATBAASI
İstanbul

Sahibi : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Füllen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

92

Sayın öğrenci; sizde bu ikrami-
yeyi kazanabilmek için Türkiye
Vakıflar Bankasında en az vadeli
ve 500 liralık bir hesap açtırınız.

Her ay
75 Öğrenciye
2 sene müddet ile
250 Lira Burs

Türkiye Vakıflar Bankası

(Basın : 11492 — A — 20293 — 34)

93

Yılın İkramesi

İstanbul ATAKÖY'DE 24 APARTMAN DAİRESİ

ve Zengin Para İkramesi

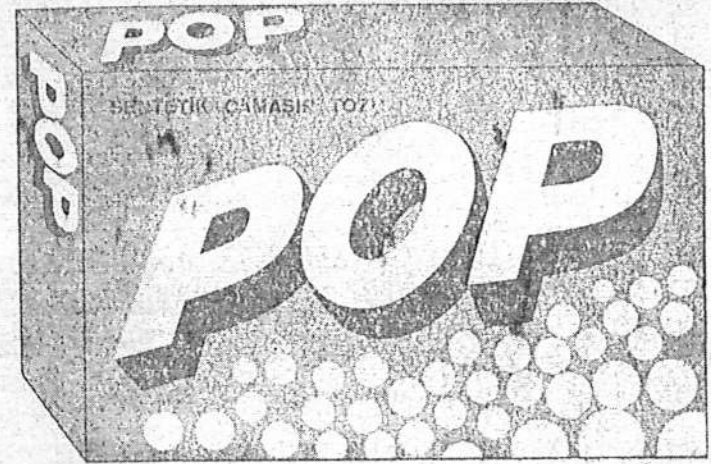
Ceman

2,5

milyon

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

(Basın : 10389 — A — 20133 — 35)

(Yeni Ajans : 1204 — 36)

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar

**MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de**

**TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR**

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 31)

1967 YILINDA
HUZURLU GÜNLER
SİZİN OLACAKTIR

15

MİLYON

ZİRAAT BANKASI

(Basın : 20183 — A— 10362 — 38)

96

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

NİSAN 1967

İÇİNDEKİLER :

Medeni Kıyafetin Batı'ya Türklerden İttikali	İsmail Hami DANIŞMEND
Dede Korkut Üzerine Bazı Notlar	Cahit ÖZTELLİ
Millî Folklor Enstitüsü'nün Çalışmaları	Bora HİNÇER
"Ah Mınelaşık" Yazı - Resim... Tabiat	Mülik AKSEL
Harput Mânîleri	Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Erzincan'da Sıya Gezme Geleneği	Bahattin ŞEKER
Paris'te Çorap Sergisi — İstanbul'da Kına Gecesi	Çora HİNÇER
Babucun Tersli	Kerim YUND
Doğum ve Çocuk Üstüne Gelenekler, İnançlar (I)	M. Adil ÖZDER
Veç ve Düğün Hazırlık (VII)	İshak SUNGUROĞLU
Konya ve Dolaylarında Halk İlaçları	Seyit KÜÇÜKBEZİROĞLU
Proverbium — Atasözleri Dergisi	Muzaffer UYGUNER
Bir Masal : Tembel Ali ile Cadı Karı	Faik AKÇIN

BİZE GELEN KİTAPLAR

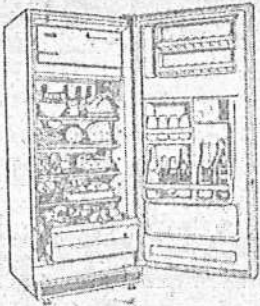
SAYI : 213

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

97

yuvanızda ARÇELİK saadetinizin anahtarıdır

Arçelik Buzdolabı

Gandimden bütün yenilikleri birarada yansıyan Arçelik buzdolaplarında bulabilirsiniz. Her aile için ihtiyacına göre etüt edilmiş modeller - En uygun çözümler - En uygun ödeme kolaylığı.

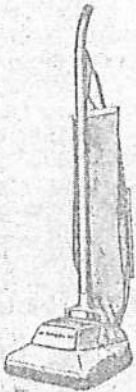
Arçelik Çamaşır Makinası

Otomatik yıkama, santrifüj kurutma ve kolu 3 model - Bütün modeller dünyamızın en tanınmış markalarını taşıyan Arçelik'ten ve çamaşır yaparından tam bir yekâne temin eden modern "hydro-brasseur" sistemi ile mevcuttur.

Arçelik Gaz Sobası

Her damla yakıtın azami tasarruf sağlayan, karlıdır, 3 ayrı boyda 3 ayrı model - Yuvanızın ısıtılmasını ve rahatlığını getirir - Evde dekorunu tamamlayan şık ve zarif bir mobilya varlığını görür.

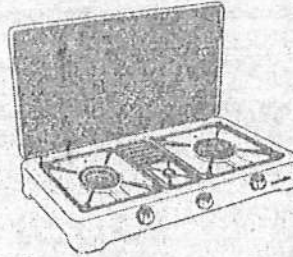
Arçelik Elektrik Süpürgesi

Halk ve doğanın temizliği için rekabetsiz bir süpürge - Mükemmel bir emme gücü - Hafif ve kullanışlı - Elektrikten tasarruf sağlar - Bina her köşesinin temizliği için uygun cihazıdır.

Arçelik Termosifonu

Mutfakınıza, ilköğrenme, banyonunuza devamlı olarak bol sıcak su sağlar - Farklıda ekonomiktir - Gaz yağı ile çalıştığından odanın ve kumandanın kirlenmesi yoktur - Su tazyikindeki değişiklikler çalışmasını test eder.

Arçelik Ocağı

Mutfakınızda rahatınızı ve pratikliğinizi daha fazlasıyla sağlayan pratik bir Arçelik mutfak aleti - Fiziksel ve modern hatları vardır - Yüksek randıman - Mükemmel ısı - Bütün Arçelik kalitesidir.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 213

NİSAN 1967

YIL : 18 — CİLT : 10

Medenî Kıyafetin Batı'ya Türklerden intikali

Yazan : İsmail Hani DANIŞMEND

"Medenî Kıyâfet" i Tanzimattan itibaren Avrupadan almış olduğumuzu zannederiz ama, bugünkü kıyâfetin teşekkülünde en mühim âmil eski Türk kıyâfidir.

Mütehassıslar, kılık bakımından insanlığı dört büyük gruba ayırırlar :

1 — En geri zümre, "T" harfi biçiminde bir kuşaktan başka bir şey bilmeyen iptidai kabileler grupudur; Okyanusya ile Asya'da tesbit edilen bu kıyâfet, bacakların arasından geçip beldeki kuşağa bağlanan bir bez parçasından ibarettir

2 — Bilhassa Malezyalıların temsil ettiği ikinci zümre, peştamalılar grupudur; bu ilk iki zümrede görülen kuşakla peştamal bazı çıplak heykellerdeki incir yaprağı vaziyetindedir.

3 — Eskiden "Greco - Romain = Yunan - Roma" medeniyet dairesindeki Yunanlılarla Romalıların, bugün de bilhassa Şimali - Afrika kabilelerinin temsil ettiği "Togo = İhram" grubu, vücûda sarılan dikışslı elbise grupudur

4 — En mükâmil zümre, ceket - pantolon şeklindeki dikışslı elbise zümresidir; işte bu kıyâfetin menşei Orta - Asya Türkleridir.

Paris Antropoloji mektebi Etnoloji profesörü Dr. George Montandon'un "Traite d'Ethnologie culturelle" isimindeki eserinin 1934 Paris tab'ına bakın: 336 - 337 nci sahifelerinde Çin'e pantolonu ilk defa

olarak Orta - Asya Türklerinin ithâl ettiklerini görürsünüz.

Avrupa'ya gelince, Eski - Çağın sonlarıyla Orta - Çağın başlarına kadar Romalılarla Yunanlıların sırtlarında birer ihramdan başka bir şey bulamazsınız! Bu günkü Avrupa kıyâfetinde yalnız şapka kumaşı olarak kalan "Feutre - Keçe" bile "Greco - Romain" dairesinde meçhuldü: Kaliforniya Üniversitesi Antropoloji Profesörü Robert Lewie'nin "Manuel d' Anthropologie culturelle" isimli Fransızcaya tercüme edilen eserinin 1936 Paris tab'ının 138 inci sahifesini açarsanız, "Keçe" nin bir Türk icadı olduğunu ve bir çok şeylerde kullanılan bu icadın Şark âleminde Yunanistan ile Garp âleminde Roma'ya Türklerden intikal ettiğini ve hattâ eski Yunanlılarla Romalıların hep Türk yamçısına bürünerek yağmurdan korunabildiklerini görürsünüz!

"Occidentalolide" denilen Garp kültür dairesine pantolonla ceket, keçe ile yamçıdan daha sonra girmiştir. Bütün eski zamanları, ihrama bürünerek geçiren bu daire halkı, Orta - Çağın başlarından itibaren birdenbire bir kıyâfet değişikliği gösterir; bunun sebebini Montandon'un yine aynı eserinin aynı sahifelerinde bulabiliriz. Garbi - Roma yıkıldıktan sonra Akdeniz havzasına şimalden hulûl eden unsurlarla beraber pantolonun da girmesi, Avrupa kıyâfet tarihinde büyük bir inkılabı yol aç-